Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 218 (16441) | 1983 оной сентябриин 22, четверг | Сэн 3 мүнгэн.

...Й ҮБЭЛЖЭЛГЫЕ ...ТЭЙГЭЭР ЭХИЛХЭ

...1982-1983 онуудта малай үбэлжэлгые ...үнгэргэхын, мал ажалай продуктнуудые ... худалдахын түлөө Бүхэсоюзна социа... илаһан Мухар-Шэбэрэй райондо, энэл ... Ленина» колхоздо, «Авангард» совхоздо ... оной «Советская Россия» колхоздо, Бэ... Хёлтын, Хоринин районой Хүрбын совхо... ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Сове... болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй гра... ...улагдаба. Энэ ушараар болоһон баярай ...абаадагшад ерэхэ үбэлэй малай үбэлжэлгые ...гэрэхын, мал ажалай продуктнуудые ехээр ... түлөө Бүхэсоюзна социалис мүрысөө үр... ...һэн шиидхэбэрниие нэгэн дүүгаар һайшаа... ...гдэһэн социалис уялгануудые абаба. Жэ... ...ой районой Хёлгын совхозой малшад үбэлэй ...эн бүриһөө 1200 килограммһаа доошо бэ... ...һэн уялга абаад, районойнгоо бүхы мал ...рилэгшэдтэ хандаба.

...оз, совхозуудай партийна, профсоюзай бо... организацинууд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд, ...шадай энэ үүсхэлые халуунаар дэмжэжэ, ...а хэрэгтэ хамтын хүсэ шадал элсүүлхэ, ...й социалис мүрысөө эмхидхэхэ болоно. ...дай коллектив бүхэн өөһэдынгөө арга бо... ...элирүүлжэ, үбэлжэлгэдөө саг болзортонь ...нгаа ашаг шэмые, абтаха продуктнуудайн... ...шэлүүлхэ зорилгонуудые хараалха ёһотой. ...д хүйтэрхэ саг тулажа, нниитын малай үбэл... ...лгые түргэдхэхэ эрилтэ табигдана. Ушар ...үүн үшөө бараг дулаан байхада малаа ...оруулжа, һаамхай үнеэдээ уяжа, үбэлэйнь ...үүлжэ эхилхэ шухала. Зүгөөр эдэ хойшо... ...жээнүүдые бэелүүлһэн ажахынуудай тоо... ...ой Оёорой совхоз, Д. Банзаровай нэрэм... Яруунын районой «Юбилейный» совхоз бо... ...но. Эдэ ажахынуудта үбэлжэлгын асуудал... ...хэ анхарал хандуулагдажа малай байра ду... ...үлэдэг, дулаасуулдаг хэрэгсэлнүүд заһаба... ...лда тэжээл буйлуулдаг цехүүд хүдэлжэ... ...дна һаамхай үнеэдые турнепс болон бэшэ... тэжээлээр дутамаггүйгөөр хангана.

...гражанай, Кабанскын, Хоринин, Яруунын, ...аминай, Хурамхаанай районуудай зарим һаамхай малые үбэлэйнь байрада оруулжа, ...ужа, үнеэдээ эдеэлүүлхэ хэрэг даншье ...арна.

...тэжээлээ гамтайгаар гаргашалхын, элдэб ...олижо һайнаар шанаржуулжа малда үгэхэ совхозуудта үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болоһо... Республикын бүхы ажахынуудта тэжээл 488 цех, кухни бии. Харин мүнөө 401-ниинь хүдэлгэгдэхөөр бэлэн болгогдон... Захааминай, Мухар-Шэбэрэй, Хоринин рай... ...уудта 10—15 цехүүд үшөөл бэлэн бол... ...ар. Тиимэһээ районуудай «Госкомсель... «Бурятсельхозмонтажкомплект» нэгэдэлнүү... ...шэд фермэнүүдэй бүхы оньһон түхеэрэл... ...н болзорто заһабарилжа таһалгаряагүй... ...н ушартай.

...бэлжөөндөө бууһан фермэнүүдтэ түрүүшын ...лэдбэрилгын технологиие зүбөөр баримтал... ...дхатай. Һүеэ һайнаар хүргэхэ, һүнэйнгөө ...сэбэр байлгаха, үнеэдэйнгээ дэлэнгые угаа... ...рим наринаар сахигдаха ёһотой. Эндэ зоо... ...мэргэжэлтэд эрилтэеэ шангадхаха, үүргэеэ ...хэ ушартай. Фермэ бүхэндэ һүнэй лабо... ..., һаалишадта һайн шанартай һү тушааһа... ...н болохо урмашуулганууд хэрэглэгдэхэ

...н үедэ малайнгаа һүрэгэй тоо толгойе оло... ...удалнууд мэргэжэлтэдэй болон малшадай ...а байха ёһотой. Мүнөө фермэ бүхэндэ гүй... ...й искусственна үрэжүүлгын пунктнууд ...к-үрэжүүлэгшэдэй хүдэлмэридэ шанга ..., үүлтэр һайжаруулгын хүдэлмэри нари... ...тэй. Энэ үедэ нарай мал гарзада оруул... бүхы хэмжээнүүд абтагдаха байна. Нарай ...о аргаар харууһалха, тугалай байра бүхэниие ...лтой болгохо, тугалшадай ажалые оньһо... ...шэ ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэ... ...р анхарха хэрэг болоно.

...бкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүү... «һү үйлэдбэрилгын болон эбэртэ бодо ма... ...аргалуулгын комплекснуудые хэрэглэлгын ... дээшэлүүлхэ ба проектээр хараалагдаһан ...гэн оруулха хэмжээнүүд тухай» тогтоолые ...лаар ажахын партийна организацинууд, ... болон мэргэжэлтэд эршэтэй ажал ябуул... ..., һү үйлэдбэрилгэ промышленна техно... ...агдаха, малшадай ажал бригадна подрядай ...лэгдэхэ болоно. Ажахын тоосоо баримтал... ...алһан продуктнуудайнгаа үнэ сэнгые хям... ...тэй.

... байрануудые һайнаар сэбэрлэжэ, дезинфек... ...хэ хохир, хюрөөгэй хибэдэһэ элбэгээр ...аа дулаан байрадань унжагайруулангүй ... ерээ. Мүнөө жэлэй малайнгаа үбэлжэлгэ ам... ...р үнгэргэхэ дүүрэн арга боломжонууд бии байна. Һүүлэй мэдээгээр республикымнай ... 293,9 мянган тонно үбһэн, 210,2 мянган ... 822,6 мянган тонно силос, 34,6 мянган ...тай ногооной гурил бэлэдхэгдээ. Энэмнай ...о орходоо нилээд ехэ хэмжээнэй тэжээл ...анскын, Хяагтын районууд үбһэ бэлэдхэхэ ...ээ. Зэдын, Загарайн, Хэжэнгын, Мухар... ..., Түнхэнэй районуудта нёдондо жэлэйхи... ...эдгүй ехэ үбһэн һүрилэгдөө.

...лжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ хэрэгые ...йтоор хүдэлжэ байһан малшад лэ шиидхэхэ ... мэдээжэ. Энээниие хараадаа абан, кол... ...дай партийна организацинууд, ажахын хү... ... дүй дүршэл ехэтэй зондо, коммунистнууд ...олшуудта энэ харюусалгатай ажал даалга... ... Малшадай гэр байра эртээнһээ дулаал... ... һайнаар хүдэлхэ эрхэ байдал зохёохо ...агай Соведүүд, профсоюзай эмхинүүд мал... ...с хамгаалгын, соёлой, худалдаа наймаанай ... талаар хангалтые анхаралдаа абаха зэргэ...

... бүхэндэ улаан булангууд хүдэлхэ, тэндэ ... болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри нари... ёһотой. Арбан хоног бүхэндэ социалис мү... ...гүүд согсологдожо, түрүүшүүлэй хүндэдэ ... улаан тугууд үргэгдэжэ, дамжуулгын улаан ... барюулагдаха.

... хоорондоо мүрысэжэ байһан малшадай ...й үбэлжэлгэдэ хэр зэргэ бэлэдхэлтэй бай... ...эдэ ябажа шалгалсаха хаһа ерэнхэй. Энэ ...удын, Хурамхаанай, Зэдын районуудта жэл... һайнаар эмхидхэгдэдэг.

Түнхэнэй районой ажахынуудай түлөөлэгшэд ... боложо хубааараад, үбэлдэ бэлэдхэлэй яба... ... совхоз бүхэндэ хаража үзэбэт. Энэнь ехэ

...н бүхы малшад 1983—1984 онуудта малай ... амжалтатайгаар үнгэргэхын, мал ажалай ...ые ехээр үйлэдбэрлэжэ худалдахын түлөө ... социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр орол... ... хоолой программые бэелүүлгэдэ өөһэдынгөө ...үүлхаар хүдэлхэнь лабтай.

ТАРЯ ХУРЯАЛГА 83

БҮЛЭГӨӨРӨӨ ХҮДЭЛХЭДЭ, БҮТЭЭСЭТЭЙ

Мухар-Шэбэрэй хойгуур ара нюргаяа тэниилгэн тэбхыһэн губээгэй саадахи шэниисын поли үдэшын улайжа байһан наранай элшэ туяа доро бүришье гоёор алтаран харагдана. Энэ тарялангай хойто захада унагаагдаһан бүдүүн баалнуудые суглуулжа, орооһыень сохижо ябаһан дүрбэн комбайнай һубарии ябахань холоһоо обёорогдоно. Колхозой түрүүлэгшэ Виктор Александрович Колмаков эндэ дүтэлхэ бүреэ захагүй нэмжыһэн полиёо, оёоргүй мэтэ зэнхыһэн огторгойн хаяае хаймадан шэртэхэ юм.

—Үшөө арбаад үдэрэй туршада иимэ сэлмэг байһай даа. Таряамнай ямар зохидоор абтаха һэм. Хура бороон орожо, хүсэгдэшэгүй гээгдэлдэ оруулхаяа зэбдана. Мүнөө минута, час бүхэн манда үнэтэй, — гэжэ сэдьхэжэ ябаһанаа хөөрэхэ зуураа,— Ажахыдамнай комбайнууд бултадаа хоёр халаанда хүдэлгэгдэнэ. Срооһото ургамалнуудаа хоёр долоон хоногой туршада сум хуряажа дүүргэхэ зорилготойбди — гээд, Виктор Александрович Колмаков хармаанайнгаа дэбтэртэ ямаршьеб тэмдэглэл хэнэ.

Адар томо комбайнууд хойно-хойноһоо һубаринхай. Шэниисын бүдүүн баалнуудые үрэбхин «залгижа» шаргал орооһыень шадамарханаар сохижо суглуулаад, хойноо һолоомоной бухалнуудые адлиханаар жэрылгэн табиха юм. Эдэ агрегадуудай урда үнинэй комбайнер Карп Ивановой жолоодоһон комбайн харгы гаргажа байһандал аалихан дабшана. Карп Иванов Сергей хүбүүнтэйгээ хамта ажаллана. Түрэһэн үриеэ таряашанай хүнгэн бэшэ хүдэлмэридэ дүршүүлхэер дахуулжа ябаһан эсэгын заабари сэгнэшэгүй даа. Заримдаа хэмһээ үлүү бүдүүн баалай дайралдабал, Карп Иванов комбайнаа зогсооно. Энэ үедэнь Сергей хүбүүниинь шэниисын сугларжа унаһан баал шэнгэрүүлжэ үгэнэ. Эдэнэй хойно ябаһан комбайные дүршэлтэй механизатор Юрий Власюк жолоодоно. Удаань комбайнер Георгий Иванович Мироновой агрегат дабшана. Энэ нүхэрнай баһал залуу хүбүүниие дахуулан һургадаг. Туһалагшаар томилогдоһон Павел Ивановынь гурбадахи жэлээ ажаллана. Һурган хүмүүжүүлэгшын мэдүүлһэнэй ёһоор, Павел Федорович Иванов ерэхэ жэлһээ комбайн даажа абахаар болонхой. Түс полидо таряа хуряажа ябаһан дүрбэдэхи комбайнер Антон Филимонович Ивановой агрегат хуряалгын-транспортна комплекс доторoo магтаалтай. Ургаса хуряалгын эхинһээ хойшо эбдэржэ һаатангүй ажаллаһандаа бусадһаа эрхим дүн туйланхай юм.

Комбайнуудай һубарин дабшаха үедэнь ашаанай гурбан автомашина таһалгаряагүй ерээд, бүнкер соохи орооһыень ашажа, тарянай тоог дээрэ абаашажа буулгана. Бидэнэй һаял хүрэжэ ерээд байхада, түрүүлэн Юрий Власюгай жолоододог комбайндахи дохёо-лаампа яларжа, ашаанай автомашинануудые улам яаруулха юм. Удаань Георгий Мироновой агрегат дохёо үгэнэ. Иигэжэ комбайнууд үнишье болонгүй бункераа орооһоор дүүргэжэ, яаралтай дохёонуудые ялабхилуулжал байгаа бэлэй.

— Энэ дүрбэн комбайнай суглуулһан орооһо гурбан автомашинаар зөөнэбди. Тарянаймнай тоог эндэһээ ойрохоншье һаань арайхан гэжэ үрдигдэнэ. Бидэ комбайнуудай автомашина хүлеэжэ зогсохогүйн тула шадалаараа оролдонобди, — гэжэ жолоошон Николай Андреевич Карпов хөөрэнэ.

«Заганский» колхозой комбайнернууд баалнуудые суглуулжа сохиходоо бүлэг бүлэгөөрөө ажаллана. Хүдэлмэрээ иигэжэ эмхидхэжэ ябуулхадань нилээд бүтэсэтэй, хүдэлмэрилжэ байха үедөө халаанай комбайнернууд ажалаа тушаажа абаад үргэлжэлүүлхэ түрүү арга хэрэглэһэнэйнь ашаар бүтээсэнь эрид дээшэлээ. Эндэ комбайнууд зогсолтогүй шахуу хүдэлгэгдэнэ. Бүлэгөөрөө ажаллагшадые заһабарилгын нүүдэл мастерской хангана. Тоһо, түлишыень сэхэ поли дээрэнь түсхай тракторaap абаашадаг гуримтай. Мүн комбайнернуудынь баһал поли дээрээ халуун эдеэгээр хооллуулагдана.

—Манай ажахы бүхыдөө 6018 гектарай орооһото ургамалнуудые хуряаха түсэбтэй юм. Тэрэ тоодо 3325 гектарай шэниисэ, 2415 гектарай обёос, 200 гектарай хара таряа, 78 гектарай горох суглуулжа абаха байнабди. Мүнөө 5023 гектарай тарян сабшагдажа унагаагдаа гэхэ гү, али хараалагдаһан түсэбнай дүүргэгдээд байна. Тиихэдэ 400—500 шахуу гектарай таряа сэхэ хадахабди. Һүүлэй дүнгөөр 2000 шахуу центнер орооһон суглуулагдажа тарянай тоог дээрэ асарагдаад байна. Эдэ үдэрнүүдтэ бүхыдөө 24 комбайн хүдэлгэгдэнэ. Бултадаа хоёр халаанда һаадгүй ябуулагдана. — гэжэ колхозой түрүүлэгшэ Виктор Александрович Колмаков дэлгэрэнгыгээр хөөрэнэ.

Таряа хуряалгын эхинһээ мүнөө хүрэтэр комбайнуудынь орооһото ургамалнуудаа сабшажа, баал болгон унагаагаа юм. Тиимэһээ сабшагдаха таряагаа бүхыдэнь унагаажа, баал болгобо гээшэ. Эндэ 12 комбайн һаадгүй хүдэлгэгдэһэн байна. Үглөөдэрһөө таряа сабшалгаһаа сүлөөрһэн эдэ комбайнуудынь бултадаа баалнуудые суглуулжа сохихонь. Иигээд ерэхэдээ энэ ажахыда баалнуудые суглуулха хүдэлмэридэ бүхы 24 комбайниинь хоёр халаанда һаадгүй ябуулагдахань гээшэ. Байгша ондо эндэ ургасань яһала һайн. Гектарай дунда зэргээр 18 центнер тарян суглуулагдахаар багсаамжалагдана

Байгша ондо бүхыдөө 90 мянган центнер таряа суглуулжа, амбаарлаха түсэбтэй юм. Гүрэндэ 28 мянган центнер орооһо тушаахаар харааланхай. Бултадаа хамтын подрядай гуримаар ажаллана. Таряа хуряалгада диилэнхидэ хабарай тарилгада хабаадалсаһан механизаторнууд, жолоошод ажаллана. Ушарынь хадаа эдэнэр үргүүлһэнайнгаа ургасын зэргээр эсэсэй түлбэри абажа тоосохо байна ха юм.

Ажахыда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй. Механизаторнуудай, комбайнернуудай, намарай паар хахалагшадай, орооһо зөөдэг автомашинын жолоошодой хэһэн ажалай дүн табан хоног бүхэндэ согсологдожо, эрхимлэгшэдынь тодоруулагдана. Шалгарагшадта дамжуулгын вымпелнүүд, мүнгэн шан барюулагдадаг гуримтай.

Шаргал таряа суглуулагшад эдэ үдэрнүүдтэ улам эршэмтэйгээр ажаллана.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай түсхай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: алтарма орооһон адхарна. Бүлэгөөрөө хүдэлдэг агрегадууд бүтээсэтэй даа.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

МҮРЫСӨӨН ҮРГЭДЭНЭ

Мухар-Шэбэрэй таряашадай жэшээгээр социалис мүрысөөндэ оролсоһон Прибайкалиин районой «Зырянский» совхозой механизаторнууд үргүүлһэн баян таряагаа богони болзорто, гээлтэ хоролтодо оруулангүй хуряажа абахын тула шанга тэмсэл хэнэ. Тарялан дээрэ мүнөө 17 комбайн хүдэлнэ. Комбайнернууд Ф. К. Леонов, Н. В. Батурин, А. А. Пономарев, А. П. Петров, В. К. Неродов, П. Д. Малыгин гэгшэд агрегадуудаа үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлгэн, социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана.

П. ХАЛТАНОВ.

ҮБҺЭШЭД АЖАЛАА ҮРГЭЛЖЭЛҮҮЛҺЭЭР

Хэжэнгын районой Могсохоной совхозой үбһэшэд энэ жэлдэ хараалһан түсэбөө дүүргэбэ. Тэжээл бэлэдхэлгын эхиндэ оньһожоруулагдамал хоёр бригада, 3 звено эмхидхэгдэһэн байна.

Эндэхи үбһэшэд мүнөө тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэри үргэлжэлүүлһээр зандаа. Тэдэнэй нэгэн Бальжинима Жамбалович Дубшановай хүтэлбэрилдэг лугомелиоративна отрядта 13 хүн үгтэжэ, хэрэгтэй оньһон техникэ даалгагдаһан юм. Эдэнэр Нуурай-Адаг, Ожорһото гэжэ нютагуудай ногоо сабшажа абаа. Мүнөө түгэсхэлэй үедэ Могсохон гэжэ түб һуурин шадарай үбһэ ногоо хуряажа байна.

Үбһэшэд 4.814 центнер үбһэ хуряаха түсэбтэй һэн. Мүнөөдэрэй байдалаар, бригадынхид 4.837 центнер үбһэ һүрилжэ даалгабариа холо үлүүлээд ябана.

— Энэ зунай хура бороодо үбһэ ногоон аргагүй һайнаар ургажа, гансал хаһа саг соонь шанартай һайнаар хуряажа абаха зорилго табигдаһан байна гээшэ. Мүнөө совхозоймнай бүхы бригада, звеногой гэшүүд хэлэһэн үгэеэ дүүргэжэ, һайн амжалта туйлаба. Ойрын үдэрнүүдтэ түсхай комисси хүдэлжэ, сомогдоһон һүринүүдые хэмжэжэ, тушаажа абахань. Тиихэдэ бүхы үрэ дүнгүүдынь согсологдохо болоно, — гээд совхозой партийна организацин секретарь В. Г. Ширабон намда хөөрэбэ.

Дээрэ дурдагдаһан бригадынхид яагаад иимэ амжалта туйлааб гэжэ һонирхобобди. Нэн түрүүн һайн эмхидхэлтэй гэжэ тэмдэглээ. Гадна эдэбхитэй ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулагдаһан. үбһэшэдэй хүсэл зориг бадаруулагдаһан, урмашуулагдаһан байна. Бригадада совхозой партийна бюрогой гэшүүн, коммунист Мансур Исламович Фатыков, КПСС-эй гэшүүндэ кандидат Лубсан-Цырен Шагдарович Лундуков гэгшэд хүдэлнэ. Эдэ нүхэд коммунист ёһоор, үнэн сэхээр жэшээ харуулан ажаллаа. Тиихэдэ 6 комсомолшууд хүсэ шадалаа элсүүлээ.

Лубсан-Цырен Лундуков бригадын агитатораар томилогдоһон юм. Тиигэжэ үбһэшэдэй дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулагдадаг, тодорхой зорилго табигдадаг, һонирхолтой хөөрэлдөөн болодог байгаа.

Тодорхойлбол, КПСС-эй Центральна Комитедэй июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлхын тула ямар хэмжээ ябуулганууднуудые бэелүүлхэбибди, ажалаа яажа эмхидхэжэ, түсэбөө хайшан гэжэ дүүргэхэбибди гэһэн хөөрэлдөөнүүд болоо һэн.

Чимит-Доржо Ринчинович Санжижаповай хүтэлбэрилдэг лугомелиоративна бригадын үбһэшэд мүн лэ амжалта туйлаа. Эндэ үбһэ хуряалгын хаһа соо 16 хүн хүдэлбэ. Тэрэ тоодо коммунист, агитатор Юрий Петрович Верхушин, КПСС-эй гэшүүндэ кандидат Хайбзан Чимитцыренович Гармажапов, 7 комсомолшууд оролсоно. Коммунистнууд болон комсомолшууд ажалдаа журамтай һайнаар хандажа, жэшээ болоо гэжэ хэлэхэдэ алдуу болохогүй.

Тиихэдэ комсомолец Дондок-Доржо Санжижапов, залуу нүхэр Ажалай Алдар Солын гурбадахи шатын ордено Ширап Санжижапов гэгшэд эрхим һайн ажалаараа шалгарба.

Бригадын агитатор Юрий Верхушин КПСС-эй Центральна Комитедэй июниин Пленумэй материалнуудаар хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэдөө, мүн лэ дээрэ дурсагдаһан зорилгонуудые табижа, үбһэшэдэй урма зоригые бадаруулһан байна гээд тэмдэглээ.

Бригадын үбһэшэд Жэбхээһэн, Бухата гэжэ нютагуудта тэжээл бэлэдхээ. Бухатада олон жэлэй ногооной таригдаһан, удаан болзорой һайжаруулагдаһан бэлшээри гэжэ тоологдодог юм. Эдэ сабшалангууд дээрэһээ бүхыдөө 6.500 центнер үбһэн абтаа.

Чимит-Доржо Санжижаповай бригада 6.800 центнер тэжээл бэлэдхэхэ гэһэн зорилго урдаа табяа һэн. Мүнөө зорилгоёо мүн лэ дүүргэжэ байна.

Могсохоной зүүн хойнохи эхэ хонидой зуһалан шадар үшөө хурягдажа үрдиггөөгүй сабшалан харуулжа, мэргэжэлтэд Намжил, Галсан-Дулма Цыренжаповтан энэ үшөө абтаагүй байна гэжэ бидэндэ хөөрэбэ. Ногоон һайн даа, совхознай район соогоо түсэбөө хамагһаа урид дүүргээ гэжэ тэдэнэр бахархан тэмдэглэнэ.

Иигэжэ могсохонойхид үүсхэл эрмэлзэл ехэтэйгээр хүдэлжэ, үбэлэй үедэ бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл нниитынгээ малда бэлэдхэжэ байнад.

Д. ГАРМАЕВ.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

АРАДАЙ АХА НҮХЭСЭЛЭЙ ДУУШАН

Дагестанай арадай поэт, Социалис Ажалай Герой Расул Гамзатовай зохёохы ажал ябуулга олон үндэһэ яһатанһаа бүридэдэг совет соёлой баялигай таһаршагүй хубинь болонхой. Тэрэнэй түрэһөөр 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай үдэшэ сентябриин 20-до Союзуудай байшангай Колонно зал соо болобо.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй соёлой министр П. Н. Демичев, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. Н. Ментешашвили, КПСС-эй ЦК-гай соёлой таһагые даагша В. Ф. Шауро, литература болон искусствын ажал ябуулагшад, партийна, совет болон нниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд энэ үдэшэдэ хабаадаһан байна.

РСФСР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ С. В. Михалков, оронoй уран һайханай олониитын түлөөлэгшэд Ленинскэ болон СССР-эй Гүрэнэй шангуудай лауреат Расул Гамзатовай зохёохы ажал ябуулгын удха шанар тухай хөөрэбэд. Партийна шүнал абьяасаар, энэрхы һайхан сэдьхэлээр нэбтэрһэн Расул Гамзатовай номууд СССР-эй ба гадаадын оронуудай олон арбаад арадуудай хэлэн дээрэ дүн хамта 13 миллионһоо дээшэ хэһэгээр хэблэгдэн гаранхай.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин секретарь, Дагестанай Уран зохёолшодой холбооной хүтэлбэрилэгшэ Р. Гамзатов нниитын ехэ ажал ябуулдаг юм.

Тэрээн тушаа хэлэгдэһэн халуун дулаан үгэнүүдэйнь түлөө Р. Гамзатов баяр баясхалан хүргөөд, совет литературые хүгжөөлгэдэ, газар дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын түлөө тэмсэлдэ саашадаашье бүхы хүсэеэ элсүүлхэб гэжэ найдуулба.

СИБИРИИН ХИРУРГНУУДАЙ ҺУРГУУЛИ

КУРГАН. (ТАСС). Ортопедүүд — травматологуудай бүхэсоюзна хуралдаан сентябриин 20-до Сибириин энэ хотодо нээгдэбэ. Бүхы союзна республиканууднаа эрдэмтэд, врачнууд, гадаадын оронуудай элитэ мэдээжэ мэргэжэлтэд тэрээндэ хабаадана. Гэмэлтэһэн, хухарһан яһые һайнаар эдэгээлгын элдэб аргануyд тухай асуудалнуудые тэдэнэр зүбшэн хэлсэхэ байна. Туршалгын ба клиническэ ортопедын ба травматологиин Курганска эрдэм-шэнжэлэлгын институдта энэ арга зохёогдожо амжалтатайгаар хэрэглэгдэнэ. Профессор Г. Илизаровай хүтэлбэри доро институдта медико-биологическа ехэ шэнжэлгэнүүд хэгдэнхэй.

Айлшад шэнэ техникээр, түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдээр түгэс хангагдаһан институдай шэнэ комплекстой танилсаба. Мүнөө институдай клиникэ хоёр дахин олон үбшэнтэдые эмшэлхэ аргатай болоо.

БАЯН УРГАСЫН ҮНДЭҺЭ ҺУУРИ

...ГРАД. Түсэбөөр ... талмайн хахад... ...да тарилга хэһэн ... колхоз, совхозууд ...гынгаа талмайе ... байна.

... районой «Заря» ... таригдаһан ... бүриһөө 44 ... абтана. Мү... ... тарян болон ... ондо жэлэйхиһээ ... үлүү талмай ... Зеленоград... ... Ленинэй болон ... совхо... ... шэниисын тал... ... үргэдхэгдэбэ.

... орходоо ... үлүү ехэ ур... ... намарай ургамалнуудай талмай энэ жэлдэ хахад хубяар дээшэлүүлэгдэхэ байна.

ИВАНО-ФРАНКОВСК. Коломыйска районой «Знамя коммунизма» колхозой механизаторнууд орооһото ургамалнуудай таригдаха талмайда зурууд газарые хахалангүй орхиһон байгаа. Хоёр жэлдээ нэгэ удаа иигэжэ элдүүрилһэн полиин гектар бүхэн үндэр баян ургаса үгэнэ. Агрегадууд һааталгүйгөөр ябажа, ургамалнуудай эдеэшэжэ байха үедэ шухала үтэгжүүлгэнүүдые хэхэ, нэмэлтэ тэжээл үгэхэ аргатай байна бшуу.

Областиин үшөө 16 ажахы иимэ аргаар тарилга хэнэ. Энэ хадаа тогтууритай һайн ургаса абаха технологёор хараалагдаһан агрономическа арга онолнуудай нэгэниинь болоно.

ИСТРА (Московско область). Истринскэ районой ажахынуудта нниитын адууһа малда иимэ шэмэтэ тэжээл эртын хабарһаа хойшо орой намар болотор абадаг юм. Полинууд дээрэ рапс үргэнөөр тарижа үргүүлһэнай ашаар энэ туйлагдаһан байгаа. 1984 ондо ниислэлэй областиин бүхы колхоз, совхозуудта 11 мянга шахуу гектарта рапс таригдаха юм.

ТАЛЛИН. «Тарту» гэжэ туршалга-үйлэдбэрилгын совхоз нэгэдэхи классай 8 мянган тонно орооһо хааба. Түсхай звено энэ ажал бэелүүлээ. Мүнөө тэрэ орооһо таряагаа сэбэрлэжэ байна.

Ерэхэ жэлэй ургасада зорюулжа, эндэ 500 тонно эрхим шанартай үрэһэ хүрэнгэ бэлдэгдэхээр хараалагданхай.

ЙОШКАР-ОЛА. Мариин АССР-эй хара бэшэ хүрьһэтэ нютагуудта намарай паар хахалалга эршэмтэйгээр ябуулагдана. Механизаторнууд үдэр бүри 5,5 мянган гектарай паар хахалхадаа, шэниисын, ешмээнэй, обёосой, гэршүүхын, горохой ба викын таригдаха талмайн 40 гаран процентые элдүүрилһэн байха юм. Ехэ бүлэгөөрөө хүдэлдэг отрядууд газарай хүрьһэ элдүүрилнэ.

РИГЭ. Латвиин таряашад поли дээрэһээ шулуу шохой сэбэрлэнэ. Колхоз, совхозуудта энэ хүндэ хүшэр хүдэлмэри оньһожоруулагданхай. Мэргэжэлтэдэй тоолон гаргаһанай ёһоор, нуга тарялан дээрэһээ шулуу шохой саг соогоо сэбэрлэлгэ хабарай тарилгын үедэ оньһото техникын ажалай бүтээсые гурбанай нэгэ хубяар дээшэлүүлхэ арга олгохо байна.

ЦЕЛИНОГРАД. Хужарлиг хүрьһэтэй газарые шанаржуулха түсхай отрядай мелиораторнууд картограммануудаар, севооборот тухай дурадхалнуудаар хангагдаһан «полиин паспортнуудые» Атбасарска районой таряашадта барюулба. Шанаржуулан һайжаруулагдаһан 6 мянган гектар газар хабарай тарилгада бэлдэгдээ. (ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ТООСООН БАҺУНГАЛТА

ШЭНЖЭЛЭЛТЭЙ, ШҮҮМЖЭЛЭЛТЭЙ

Мухар-Шэбэрэй районой «Забайкалец» совхозой 3-дахи отделениин партийна организаци һаяхан тоосоото-һунгалтын суглаа үнгэргэбэ. Парторганизациин секретарь А. Ф. Кузьмина элидхэл хэһэн байна. Тодорхойгоор ба һайнаар бэлдэгдэһэн элидхэл дотор коммунистнуудай отделениин ажал хэрэгүүдтэ хэды шэнээн нүлөөлдэг тухай, тэдэнэй эмхидхэхы түрүү үүргэ тухай хэлэгдэв.

Ажахын энэ отделенидэ ажалладаг партиин гэшүүд үйлэдбэриин асуудалнуудые шиидхэлгэдэ горитой хубитаяа оруулдаг гээд тэмдэглэлтэй. Жэшээлхэдэ, эндэ ганса нютаг нуга соогоо бэшэ, харин республика доторoo мэдээжэ хоёр коллектив бии. Тэдэнэй нэгэниинь гэбэл, һү һаалиин Хүсөөтын фермэ болоно. Нүгөөдэнь хадаа нугеһа үсхэбэрилхэ Шубуунай фермэ гээшэ. Эдэ газарнуудта ажаллагшад нёдондоной үбэлжэлгые эмхитэйгээр, амжалтатай һайнаар үнгэргэхын түлөө Мал ажалай бригадануудай, фермэнүүдэй, комплекснуудай болон мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй социалис мүрысөөндэ оролсожо, онсо шалгараа. Тэдэнэр СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай мүнгэн шангуудаар шагнагдаа.

Ажалай урилдаанда тодорон гараһан тус коллективүүдые КПСС-эй гэшүүд Филипп Максимович Куракин, Екатерина Сергеевна Фетисова гэгшэд ударидадаг байна. Тиимэһээ фермэнүүдэй түйлаһан үрэ дүндэ дааже байһан ажал хэрэгтээ харюусалгатайгаар, эдэбхитэйгээр хандадаг эдэ хоёр коммунистнуудай горитой хубита бии гэжэ тэмдэглэлтэй.

Гэхэтэй хамта эдэ бүгэдын хажуугаар энэ отделениин үйлэдбэриин зарим һалбаринуудта дутагдалнуудшье үзэгдэһөөр гээшэ. Хонин ажалай ашаг шэмэ бирагүй байна. Жэшээнь, хурьгадые абаха нёдондонойнь түсэбтэ даабаринууд бэелүүлэгдээгүй. Юуб гэхэдэ, һүүлэй үедэ тус отделенидэ хонишодоор хүдэлхэ хүнүүд дуталдана.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадагшадай олонхидынь нютагайнгаа залуушуулые түрэл ажахыдань үлөөжэ хүдэлгэхын тула гэр байра бариха саг тулажа ерээ гэжэ мэдүүлбэ. КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленум дээрэ зүбшэгдэһэн шухала энэ асуудалые шиидхэхээр болоо гэжэ отделениин коммунистнууд совхозойнгоо партком болон дирекцидэ хандаһан байна. Мүн партиин гэшүүдэй ехэнхидынь ажалай журам саашаданьшангадхаха тушаа дэлгэрэнгыгээр хэлэжэ, хамтын ажал хэрэгтэ ехэ һаад татадаг ябадалнуудтай хайшан гэжэ, яажа тэмсээ һаа дээрэб гэһэн һанамжануудаа тодорхойлоо. Тиин ниитын эмхинүүдэй ажал ябуулгануудые эдэбхижүүлжэ, журам шангадхаха тэмсэлдэ тэдэниие элсүүлхэ хэрэгтэй гээд отделениие эрхилэгшэ Я. А. Фетисовтэ суглаан дээрэ заагдаба бшуу. Тус хэрэгые бодото дээрэнь дүүргэхэ ябадалда отделениин совет өөрын үүргэ нүлөөтэй. Тиимэһээл тэрэнэй хүдэлмэриие һайжаруулха тушаа тоосоото суглаанай үедэ хэлэгдэһэн байна. Тиихэдэ эндэхи хүдэлмэришэдые соёлой талаар хангаха хэрэгэй зарим таланууд дээрэ үгэ хэлэгшэд тогтобо. Юуб гэхэдэ, отделениин соёлой байшанай хүдэлмэри һүүлэй үедэ бирагүй болонхой. Мүнөө тэрэнэй директорээр хүдэлхэ хүн үгы. Энэ ушарһаа уламжалан, соёлой байшаниие үбэлэй хэһэдэ бэлдэхэ хэрэг огто мартагдашанхай. Заһабарилгын хүдэлмэринүүд хэгдэхэ гэжэ үнинэй харaалагданхай аад, юуншье хэгдээгүй байһаар. Эдэ бүгэдэ тухай ажахын дирекцидэ, партийна комитедтэ, районно Соведэй гүйсэдхэхы комитедэй соёлой таһагта дуулгагдажа, дутуу дунданууд усадхагдаха ёһотой гэжэ коммунистнууд шиидхэбэ.

Республикын һү һаалиин түрүү коллективүүдэй нэгэн — Хүсөөтын фермые даагша партиин гэшүүн Ф. М. Куракин элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсахадаа, һаалишад болон бусад хүдэлмэришэдэйнгөө саашадаашье амжалтатай һайнаар хүдэлхэ гэһэн хүсэл зоригые элирхэйлээ. Тэдэнэр һү һааха болон гүрэндэ түшааха түсэбтэ даабаринуудаа СССР-эй Конституциин үдэр болотор гүйсэд бэелүүлхэ гэһэн ехэ зорилго урдаа табяад, мүнөө үгэдөө хүрэмөөр ажаллажа байнхай.

Ажахын мэргэжэлтэд мандаехэ үсөөн ерэдэг гэжэ партиин гэшүүн Е. С. Фетисова шүүмжэлбэ. Энэ ушар мэргэжэлтэдэй ажал хэрэгтээ муусa хандадагые элирхэйлнэ гээшэ. Тиихэдэ үгэ хэлэгшэдэй олонхидынь отделениимнай хэлхээ холбооной талааб хүсэд дүүрэнээр хангагдаагүй байһаар гээд онсо тэмдэглээ. Тэдэнэй иигэжэ хэлэхэнь буруу бэшэ. Юуб гэхэдэ, эндэ оройдоол хоёр телефон хүдэлнэ ха юм.

«Забайкалец» совхозой 3-дахи отделениин коммунистнууд тоосоото суглаан дээрээ байгша оной таряа хүряалгые эмхи гуримтайгаар, гээлтэ хоролтогүйгөөр богони болзор соо үнгэргэхэ хэрэгтэ мүн лэ анхаралаа хандуулһан байна. Жэшээнь, партиин гэшүүн комбайнер П. А. Черных «талын онгосонуудые» заахашье зогсоонгүй ашаглаха тушаа тогтобо. Юуб гэхэдэ, таряа зөөхэ автомашинануудай дуталдаһанһаа дулдыдажа, заримдаа комбайнуудые зогсоохошье ушарнууд үзэгдэнэ. Шухала энэ кампаниие шанар һайнтайгаар үнгэргэхын тула ардай хинаалтын бүлэгүүдэй хүдэлмэриие эдэбхижүүлхэ тухай механизаторнууд хэлээ.

Ажахын 3-дахи отделениин партийна организациин тоосоото-һунгалтын суглаан олоной эдэбхитэй хабаадалгатайгаар, коммунистнуудай ажал хэрэгтээ, ниитынгээ даалгабарида хэр харюусалгатайгаар хабаададаг байһанда тон зүб сэгнэлтэ үгэһэнэй оршон байдалда үнгэрбэ гээд хэлэлтэй. Тиихэдэ тус парторганизаци парти доторой хэрэгүүдые саг болзор, ёһо гурим соонь дүүргэдэг гэжэ мүн лэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Жэшээнь, тэдэнэр үнгэрһэн жэлэйшье туршада зэргэнүүдээ бэхижүүлхэ хүдэлмэрээ ябуулаа. Тиин түрүү хонишон, байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө зуун хурьга абажа амжаһан Анатолий Владимирович Магбанов КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар абтаһан байна.

Тус партийна организациин ажал хэрэгүүдэй эмхидхэлтэйгээр, гуримтайгаар эрхилэгдэжэ байһан ушарта тэрэнэй секретарь, найман жэлэй һургуулиин багша А. Ф. Кузьминагай хубита ехэ гэжэ онсолое. Нютагай коммунистнууд партийна организациингаа бюрогой хүдэлмэридэ хэнгалтатай гэһэн сэгнэлтэ нэгэн дуугаар үгэжэ, Александра Федоровна Кузьминае юһэдэхи жэлээ үдеэ дараалан, парторганизациингаа секретаряар һунгаба.

П. КРАВЦОВ,
КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша.

МАЛ АЖАЛ — онсо шухала һалбари

ЗЭМХЫНХИДЭЙ ЭРМЭЛЗЭЛ

Захааминай районой Дүтэлүүрэй совхозой Зэмхын һүнэй-товарна фермын һаалишад 1983 оной зунай бэлшээриин үедэ һү үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ талаар Хориин районой мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй уряае дэмжэн, зунай сагта эрхимээр ажаллаба. Байгша оной гурбан кварталай туршада тэдэнэр һү үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха түсэбөө болзорһоонь холо уридшалан, августын 23-да дүүргээ һэн. Зэмхын һаалишад юһэн һарынгаа даабариие 108 процент бэелүүлээ гэхэ гү, али түсэбэй ёһоор 2960 центнер һү, гүрэндэ худалдаха аад, найман һара соо бүхыдөө 3554 центнер сагаан эдеэ тоһоной заводто тушааба.

Тус фермын түрүү һаалишад Елена Цыденовна Цыденова, Дулмажап Санжиевна Базарова, Ирина Николаевна Доржиева гэгшэд энэ жэлэйнгээ социалис уялганүүдые түгэсхэһэн алдартай. Тэдэнэр һү үйлэдбэрилхэ даабарияа 105—115 процентээр дүүргээд байна. Түрүү һаалишад даалгагдаһан үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1650—1751 килограмм сагаан эдеэ абаба.

Гурбан кварталай хубиингаа даабаринуудые 4 һаалишан бэелүүлжэ шадаа. Эрхимлэгшэдэй зэргэдэ залуушье һаа, дүй дүршэл ехэтэй, ажалдаа тон харюусалгатайгаар хандадаг, зоовет-мэргэжэлтэдэй заабаринуудые наринаар сахидаг малшад А. Д. Дашеева, А. Ц. Дугарова, В. Г. Лубсанова, Мунко Раднаев гэгшэд дабшана.

Зунай эхиндэ Зэмхын фермын 280 һаамхай үнеэд хоёр бүлэг болгогдожо хубааригдаһан юм. Тиин үбһэ ногоо, уһан булагаар элбэг элдин нютагуудта — һайгагта, Хуурай-Цахирта — зуһаланда гаргагдаһан байна. Ажалшад малаа үдэр, һүнигүй бэлшээридэ харууһалжа, тэдэнээ элдэб минеральна холимол тэжээлнүүдээр дүүрэн хангажа, хүдэлмэридөө һайн дүнгүүдые түйлэба гээшэ. Удхэн модотой, жалгатай хадалиг бэлшээридэ мал адуулагдаа. Үнэн сэхээр, харюусалга ехэтэйгээр хүдэлһэн КПСС-эй гэшүүн, ажалай ветеран Р. Ц. Базаров, залуу коммунист Н. Д. Дареев, мүн Ж. Д. Данзанов, Б. Д. Шагдуров гэгшэдтэ һаалишад халуун баяраа хүргэнэ.

Ниитынгээ адууһа малда үбһэ тэжээл бэлдхэлгэдэ фермынхид сүлөөтэй сагтаа эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. һаалишад хура бороотой үдэрынь гар хажууряар үбһэ сабшаһаа наратай сэлмэгтэ тэрэнээ тармажа сомоһон байна. МТФ-е даагша, КПСС-эй гэшүүн Павел Яндакович Цыбиков харюусалгата уялгаяа дүүргэхэһээ гадуур силос нөөсэлдэг бригада хүтэлбэрилээ. Тиигэжэ фермын дэргэдэ 3400 тонно шэмэтэ тэжээл дарагдажа абтаба.

Юрэнхыдөө намарай һэрюун саг ерээ. Үглөө, үдэшэнииень хүйтэншэгөөр агаар амилан, ой модоной соорхойн ногоое шарлуулан хүмибуулна.

Совхозой бусад хоёр фермэнүүдтэ муу бэшээр һүн үйлэдбэрилэгдэнэ. Бүтүү Зэдын, Буусын МТФ-нүүдэй хүдэлмэрилэгшэд юһэн һарынгаа түсэбүүдые дүүргэхэ дүүрэн арга боломжотой. Тиин ажахын һаалишад 8 һара соо гүрэндөө 5720 центнер һайн шанартай сагаан эдеэ худалдаба. Малшад гурбан кварталайнгаа даабариие сентябриин 25-н болотор бэелүүлжэ, СССР-эй Конституциин үдэрые нэрэтэй солотойгоор угтаха эрмэлзэлтэйгээр ажаллана.

Зэмхын МТФ-дэ һаалишадай ажалда туһалжа, хүдэлмэриень саг үргэлжэ хинажа байдаг зоотехник Александр Викторович Николаевай үүргые онсолон тэмдэглэмээр. Фермын малшадай амжалтанууд ажалай журам хазагайруулгые усадхаһанһаа түйлагдаа гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

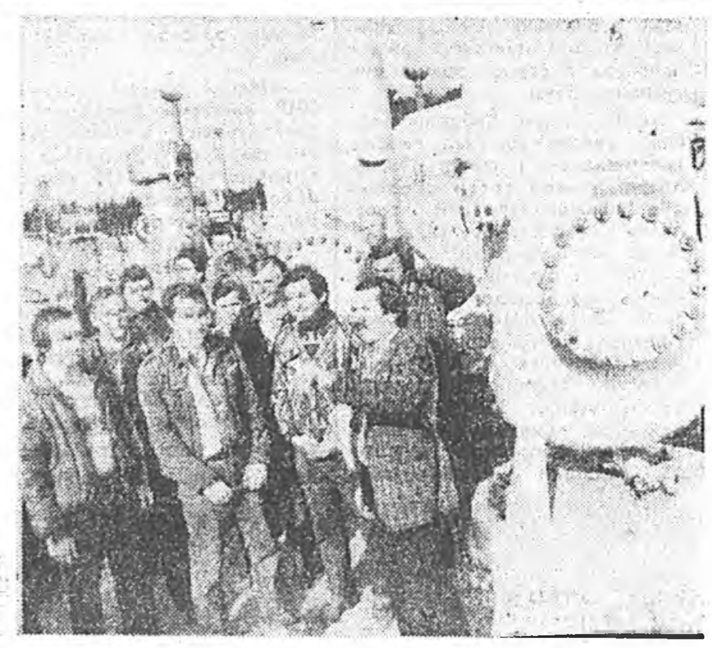
1982—1983 онуудай малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө мал ажалай бригадануудай, фермэнүүдэй, комплекснуудай болон мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй социалис мүрысөөнэй дүнгүүд тухай тогтоол Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, профессиональна союзуудай областной совет һаяхан баталан абаа.

Дүтэлүүрэй совхозой Зэмхын һаалиин фермэ илагшадай тоодо оролсобо.

Иигэжэ урмашуулагдаһан зэмхынхид гүрэнэй түсэб болон уялгануудаа болзорһоонь урид дүүргэхэ гэжэ оролдоно.

Ш. БАКШЕЕВ,
манай корр.

Уренгой — Помара — Ужгород гэһэн газопровод хараалагдаһан хүсэндөө болзорһоо урид оруулагдаба. Энэ тон онсо өөрсэ инженернэ-техническэ барилгые ашаглалга хадаа тон ехэ экономическа ба политическэ удха шанартай хэрэг юм. Магистральна газопроводой барилгада хабаадагшадые КПСС-эй Центральна Комитет болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет халуунаар амаршалаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Помарская» гэжэ газокомпрессорна станциин дэргэдэ «Союзоргэнерго» (Москва) нэгэдэлэй барилгашад тус станци ашаглагшадтай хөөрэлдэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Совет орон дотор

СОВХОЗУУД ОВОЩ ХУДАЛДАНА

ЛЕНИНГРАД. Эндэхи элдэб районуудта «Детскосельское», «Ручьи» ба «Лето» гэһэн овощ ургуулдаг нэгэдэлнүүдэй фирменнэ магазинууд нээгдэнхэй.

Худалдаа наймаанай уужам салуу 25 залда худалдан абагшадта огородой эдеэн элбэгээр дурадхагдана. Эдэнь гэбэл, капуста, элдэб ногоон овощ, хоншуу үнэртэй зүйлнүүд, патиссон, морковь, редис болоно.

Эдэ үдэрнүүдтэ овощ тарижа ургуулдаг нэгэдэлнүүд ургаса хадагалхынгаа хажуугаар грядкаһаа хурлагдаһан овощ гансал өөһэдынгөө худалдаа наймаанай салонуудта бэшэ, мүн хүн зониие витаминтай шэнэ продукцяар хангадаг хотын худалдаа наймаанай 115 бусад эмхинүүдтэ абаашана.

Городой хүн зониие овощоор хангалтые һайжаруулха хүдэлмэри область дотор хэдэн жэл соо ябуулагдана. Жэшээнь, мүнөө жэлдэ промышленна предприятинуудай туһаламжаар бүхы овощ хатуу амһарта соо зөөгдэдэг болоjо, огородой продукциин шанарта һайнаар нүлөөлөө юм. Городой бүхы 16 дэлгүүр дээрэ совхозуудай ряд нээгдэнхэй.

Хожомоо мал ажалай продукци худалдаха совхозуудай фирменнэ магазинууд нээгдэхээр хараалагдана.

УЛАСХООРОНДЫН ВЫСТАВКЭДЭ

МОСКВА. «Теплицын техникэ 83» гэһэн Уласхоорондын выставкэдэ табигдаатай теплицэнүүдтэ хүдөө ажахын ургамалнуудые тарижа ургуулха машина, түхеэрэлгэнүүд түгэс оньһожоруулагдамал промышленна предприятиие һануулна. Москвагай «Красная Пресня» гэжэ выставкын комплексдо тэрэ нээгдээ юм.

1500 шахуу дүрбэлжэн метр талмай дээрэ Советскэ Союзай ба бусад олон оронуудай 50 гаран эмхи зургаануудай ба фирмэнүүдэй продукци харуулагдана.

Хүн зониие түхэреэн жэл соо витаминтай продукцяар хангалтые эмхидхэлгэдэ теплицэнүүдтэ овощ тарижа ургуулга ехэ үүргэ дүүргэхэ юм гэжэ СССР-эй тракторна ба хүдөө ажахын машина бүтээлгын министр А. А. Ежевский выставкые нээхэдээ тэмдэглэһэн байна. Манай орон дотор 1990 ондо теплицын талмай хоёр дахин шахуу үргэдхэгдэхэ, оньһожоруулагдамал, автомадаар хангагдаһан теплицын комбинадууд баригдаха болоно. Иимэ ажахынуудта ашаг үрэтэй шэнэ материалнууд болон машинануудай хэрэгтэй болохо ба [illegible] сохом.

АМТА ОРУУЛДАГ УРГАМАЛ

Тартугай консервын заводой туршалгын участогууд дээрэ нэрыень урданай кулинарна номууд дотор оложо боломоор ургамал ургаба. Тэдэнэр хоорондоо айхабтар наринаар таһалагданхай. Тус бүридэнь «Любисток», «Иссоп», «Мелисса» гэхэ мэтэ таблицанууд үлгөөтэй. Хээрын тала, нугаар ургадаг эдэ ургамалые плантаци дээрэ эрдэмтэд асараа юм.

Арбаад янзын иимэ ургамалые промышленна аргаар үйлэдбэрилдэг болохын тула республика дотор бэлэдхэл хэгдэнэ.

(ТАСС).

Мүрысөөнэй ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

ДАРХАН АЛДАРТАЙ БРИГАДИР

Партийна комитедэй ээлжээтэ заседани зарлагдаһан болзортоо эхилээд, түлэг хөөрэлдөөн үргэлжэлһөөр һэн. Эндэ сугларагшадай олонхинь зүбшэхэ асуудалайнгаа шухала удха шанартай байһаниие гүйсэд мэдэрбэшье, тоб гэмэ жэшээ баримтануудые дурдажа, тодо һанамжа, дурадхалнуудые оруулжа биранагүй. Юундэшьеб даа, юрэнхы дээрэнь энэ алдуу, тэрэ дутуунуудые тоолоод лэ үгээ түгэсхэжэрхинэ. Тиигэһээр байтарнь, шуран хурса харасатай, үндэр томо шираг бэетэй нэгэ хүн үгэ абажа, удангүй өөртөө олоной анхарал хандуулба.

— Хооһон хөөрэлдөө дэлгэжэ, үнэтэ сагаа минитэ бараһанай хэрэггүй,— гээд, тэрэ хүмнай эрид шангаар онсолбо. — Нэгэдэхеэр, ажалайнгаа эмхидхэл эрид һайжаруулха ёһотойбди. Хоёрдохёор, али болохо, нэн түрүүн үйлэдбэриингөө журамые хараа байса дээшэлүүлхэ болонобди. Одоол, хүн бүхэн өөртөө, тиигээд бэе бэедээ эрилтээ бүри шангадхаха зэргэтэй. Тиигэжэ шадабал, бидэ амжалта түйлаха арга боломжотойбди, хамаг хэрэгнай урагшатай ябаха байха, — гээд тобшолхо зуураа, тойроод һууһан нүхэдөө тэрэ доронь шэртэн хараадхиба. Уданшьегүй, эндэ тэндэһээ: «Зүб лэ даа», «Зүб, зүб», — гэһэн абяанууд дуулдажа, ехэтэ һайшааһан тэмдэгэй гараһаниинь элирбэ. Иигэжэ жиирэй хүдэлмэришэнэй анхаралаар хүреэлэгдэжэ, этигэл найдабаридань хүртэжэ байгаашамнай юрын коммунист, солото модошо дархан нүхэр Горбачев гээшэ. Николай Семенович ганса мүнөөшье бэшэ, харин хододоо шахуу, илангаяа ямар нэгэн шэнэ асуудалай парткомой коммунистнуудай гэшүүдэй үзэмжэдэ табигдахада, өөрын бодомжотой ба һанамжатай байдаг, тэрэнээ далда нюусагүй, сэхэ руунь табидаг гуримтай, залан абари зантай хүн юм. Тиимэл хадань тэрэниие локомотив-вагон заһабарилгын заводой барилгын управлениин хүдэлмэришэдэй олонхидынь угаа ехээр хүндэлдэг, үгэһэй захяа, заабариинень хуулита эрилтэ гэһэншүүгээр ойлгожо, эрхэ бэшэ дүүргэхые халуун зүрхэнһөө оролдодог, дүүргэдэгшье.

—Дүүргээгүйдэ аргагүй байдаг даа, — гээд, тэрэнэй даажа ябаһан бригадынь гэшүүн бүхэн баталха юм. —Энэмнай миил хооһон үгэ тараажа, дэбэргэн хэлэжэ ябаха бэшэ бшуу. Дүрбэн тээһээнь сүм хаража, саагуур лэ бодомжолжо, гол һудаһыень тудажал заабари үгэдэг даа. Тиигээдшье өөрынь хэһэн хэрэгсэлдэнь, бүтээһэн зүйлдэнь алдуу гарадаггүй, голодоһоншье байдаггүй. Ажаллажа байхынь харахада, урматай. Ёһотойл нарин нягта, дээдэ гарай дархан даа...

Нээрээшье, нүхэр Горбачев баян дүршэлтэй мэргэжэлтэ юм. Түрэл завод соогоо үнинэй алдаршаһан, эгээл хүндэтэй хүнүүдэй нэгэн, аяар 1963 онһоо хойшо таһалгаряагүй дархашуулай бригадые удариидажа ябаһан габьятай. Энэ үедэ Ажалай Алдар Солын гурбадахи шатын орденоор шагнагдаа, мүн социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшын тэмдэгтэ хоёр дахин хүртөө. Партийна комитедэй гэшүүнээр һунгагдаһан.

Зүгөөр иимэ ехэ этигэл найдабари ба үндэр шагнал хайрада хүрэтэрөө нилээдгүй оролдоо, тэмсээ аабдаа. 1947 ондо түмэр замшадай училищи дүүргэмсээрээ, ажалайнгаа намтарые эхилһэн юм. Тэрэ гэһээр, ажалаа хүдэлмэрээ һэлгэжэ, ойр зуураар эндэ тэндэ хүдэлжэ ябаагүй, һанаһандаа заатагүй хүрэхэ гэһэн гансал эрмэлзэлтэй байгаа. Тиимэл хадаа хамаг шадабари мэргэжэлээ, дүй дүршэлөө сүм ажалдаал зорюулдаг, тэрэнээ эмхидхэхэдээшье угаа бэрхэ болонхой. Үйлэдбэриин, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри зохилдуулан ябуулдагынь ехэл һайшаалтай.

—Хаана ажалай эмхидхэл, журам һула байнаб, тэндэл түсэб даабари дүүргэгдэдэггүй, тэндэл хүдэлмэриин шанар муу байдаг, — гэжэ солото бригадир тобшолно.

Иимэ тон зүб бодомжотойгоор ажал хүдэлмэрээ эрхилдэг, ажаһуудаг тула

Николай Семенович эн[...]далнуудта саг үргэлжэ[...] дуулжа байдаг гурим[...] даажа ябаһан бригадан[...] сэтэйшье коллектив б[...] бахархал, ханилха ба [...] лалсаха гээшые гүйсэд [...] зон эндэ хүдэлдэг, бэ[...] ёһоной эрилтэ табидаг. [...]гадир, үнинэй хүдэлмэр[...]гэнэйнгээ ажал хинан [...]. Мүнөө энэ хэрэгтэ бри[...]гүй шахуу, хүн бүхэн [...] үмэнэ харюусалгатай, [...]рэ хүндые хухалхагүй [...]мые үндэрөөр сэгнэдэг, [...]эбдэжэ, ажалша нүхэд[...] даа, али бүхы, тэрэ то[...]шье талаарнь сүм харю[...] бисууртай, харюусадаг[...]

Зүгөөр, бригадын гэ[...] адлинууд бэшэ ааб даа[...]шье һаань, тэдэнэрэй хү[...]гэн байна — эрхим ша[...] тээсэ ехэтэйгээр, мүнөө[...] хиһээ, үглөөдэр мүнөө[...]наар ажаллаха зорилго[...] дэгшэдгүйгөөр хүдэлхэ» коллективэй ажалай ёһо[...]хой. Һара бүриин түсэб [...] цент дүүргэгдэнэ. Има[...] мэдэрэлээ хэлбэришэгү[...]жэ шададаг хадаа саг ү[...] дээр хүдэлжэ, амжалт[...]даг шуу. Нүгөө талаһаа[...]рай габьяа ехэ. Юуб гэх[...] тэлбэрилхы шэнжэ шана[...] сэдьхэл, уужам налгай[...] бүхэнэй абари зан ба [...] даа абадаг заншалынь[...]гөө хэрэг һайн мэдэдэ[...]тэй ха юм. Юрэдөөл, [...] бэрхэ хүмүүжүүлэгшэ [...]дынь хүсэд мэдэрдэг юм.

— Манай бригада 10[...]дэнэ. Эдэнэр элдэб наһа[...]со өөрсэ зан абаритай з[...] хэр Горбачев үгэеэ ур[...] Тиигэбэшье ехэл эбтэй[...] зүбшэн хэлсэжэ байгаа[...]бди. Ажалдаа хожомдо[...] һаа, оройдоошье гараха[...]дэдэггүй. Хүдэлмэриин [...] минута урид бригадамнай[...]даг. Халаанай туршада[...] эртээһээ үгтэдэг. Сон[...]дааһан, шалын хабтагай[...] соогоо хүсэд асарагдана. [...]сал шанар муутай мат[...]жо, ажалнай һаатадаг...

Эдэ бүгэдэ тухай дү[...] урдахи уялга ба харюу[...] байһан ажал хэрэгээ [...]гандаал адли мэдэхэ, урагшаа һанаатай, хара[...]хэ хүнэй хөөрөөн гэжэ [...] хайлхаар һэн. Үнэндөө [...] Ушарынь, Николай Семе[...] журамтай, урда хойно [...]гүй, сэхэ руунь хэлэжэ[...] амар, бэс хүнгэн ябадаг[...] хадаа тэрэ һая үнгэрһэн [...] седаи дээрэ, олон тү[...]шангүй, тоб байса тобш[...] дүүргэжэрхеэ бэлэй. Энэ[...]хэ хүнэй абари зан[...] лоно бшуу. Иимэ хүн [...] ябайгүй яахаб, саашадаа[...] һандань ямаршье һэжэ[...]

...Эдэ үдэрнүүдтэ ну[...] бригадынхид бүришье е[...]гээр хүдэлжэ байнхай. [...] байратай гэрэй хоёрдохи[...]ша оной декабриин 25-[...]рилго урдаа табяад, соци[...]дэ эдэбхитэйгээр оролсо[...] үдэр бүри һайн шанарта[...] сэтэ ажалай үльгэр ж[...]

Ив[...]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. С[...] А. ШОЙЖОЛ[...]

МЭРГЭЖЭЛТЫН ЗҮБШЭЛ

САГ СООГОО БЭЛДЭГДЭҺЭН ПААР ҮРЭЖЭЛТЭЙ

Намарай паар агротехническэ заабариин ёһоор, саг болзортонь һайн шанартайгаар хахалхада хүрьһэнэйнь үрэжэл шэнэлэгдэжэ, ургамалда хэрэгтэй элдэб бодосууд элбэгжэдэг, шиир нойто ехээр баридаг байхаһаа гадна бог буртаг ногоон үндэһөөрөө усадхагдана. Тиимэһээ намартаа хахалагдаһан паар дээрэ орооһото ургамалнуудые тарихада хабар хахалагдаһан паарта орходоо ургасань нилээд дээшээ байдаг юм. Энэ гансашье түрүү ажахынуудай дүй дүршэлөөр бэшэ, мүн районуудтахи сорт туршалгын станцинуудта хэгдэһэн шэнжэлгэнүүдээр элирүүлэгдэнхэй гээшэ. Тодорхойлбол, хабар хахалагдаһан паар дээрэ таригдаһантай сасуулбал, намарай паарта таригдаһан орооһото ургамалай ургаса гектарай дунда зэргээр 0,9-һөө 6,6 центнер хүрэтэр дээшэлнэ. Гэхэтэй хамта намартаа паар ехээр хахалһан ажахынууд хабартаа газараа элдүүрилжэ, үнэтэ сагаа гээнгүйгөөр тарилгаяа тон богони болзорто, һайн шанартайгаар үнгэргэнэ гээшэ.

Манай республикын колхоз, совхозуудта силосэй ургамалнуудай таригдаһан поли эгээл түрүүлэн хуряагдадаг гэхэ гү, али август һарын хоёрдохи хахадта сүлөөрдэг байна. Зүгөөр энэ поли хахалагдадаг бүхы газарай оройдоол 15 процентые эзэлдэг юм. Тиимэһээ түргэн саг соо хахалагдаха зэргэтэй.

Орооһото ургамалнуудые хуряаха хүдэлмэри августын эсэсһээ октябрь һарын эхин болотор үргэлжэлнэ. Иигээд байхадаа сентябрь һарада гол түлэб намарай паар ехээр хахалагдажа бэлдэгдэхэ болоно. Тодорхойлбол, сентябриие намарай паар хахалха габшагай һара гэжэ сонсохоходошье таарамжатай.

Энэ жэлдэ республикымнай ажахынууд бүхыдөө 171 мянган гектарта намарай паар хахалха түсэбтэй юм. Тиин һүүлэй дүнгөөр республика доторнай 21,5 мянган гектарта намарай паар хахалагдаад байна. Мүнөө үедэ Кабанскын, Улаан-Үдын районуудай ажахынууд бүхыдөө 8 мянга гаран гектарта намарай паар хахалжа бэлдээ. Орооһо таряа ехээр ургуулдаг Бэшүүрэй, Сэлэнгын, Хяагтын, Прибайкалиин районуудта энэ шухала хүдэлмэри унжагайрүүлагдажа байна. Тиихэдэ Баргажанай, Загарайн, Хэжэнгын, Хурамхаанай, Хориин, Түнхэнэй районуудай колхоз, совхозууд намарай паар хахалха ажалаа һаял эхилбэшье, түргэндөө орооогүй, үнэтэ сагаа алдажа байһандань халагламаар.

Республикымнай ажахынуудта ногооной гурил, сенажда хэрэглэгдэхэ, мүн силосэй ургамалнуудай таригдаһан 120 мянга шахуу гектарай хахадынь августын эсэстэ сүм хуряагдажа сүлөөрэнхэй байгаа һэн. Үнгэрэгшэ һарада хура бороогүй хуурай байһандань намарай паар хахалха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдаагүй. Удаань сентябрь һарын эхинһээ хура бороогой орожо захалхада, намарай паар һайн шанартайгаар хахалхада, таарамжатай болоо һэн.

Республикын мэдээжэ механизатор, Хурамхаанай совхозой Һахалиин совхозой тракторна-таряан ажалай бригадын бригадир Г. С. Серебренников намарай паар хахалжа бэлдэхэ талаар өөрын дүршэлтэй. Хэрбээ намартаа хура бороогүй, хуурай байбалнь, газараа элдүүрилхэ хүдэлмэрээ үргэнөөр ябуулдаггүй. Тус бригадын механизаторнууд намарай газар хахалха ажалаа сентябриин 25 болотор заабол дүүргэдэг гэхэ гү, али энэ болзорһоо хойно поли дээрэнь газар элдүүрилжэ ябаһан нэгэшье трактор харахагүйт.

Пропашной ургамалнуудые тариха гү, али олон жэлэй буртаг ногоондо дарагдаһан полиин хүрьһэ элдүүрилхэдээ предплужниктай плугаар 20—22 сантиметр гүнзэгыгөөр газараа хахалха эрилтэ табигдадаг. Намарай паар хахалха үедөө хүрьһэндэнь гектарай 60—60 килограмм азотно, фосфорно, мүн 30 килограмм калийна үтэгжүүлгэ оруулхада һайн байдаг. Тиихэдэ наг шэбхэ гү, али органическа бусад үтэгжүүлгэ поли дээрэ гаргажа тараагаад, газараа элдүүрилхэдэ үрэжэлынь эрид һайжарха юм.

Һалхинда үлеэлгэжэ муудадаг хүрьһэтэй поли дээрэ намарай паар хахалхадаа хүрьһэ үрбүүлдэггүй КПГ-250, КПП-2,2 түхэлэй культиваторнуудые хэрэглэхэ хэрэгтэй. Иимэ культиваторгаар газараа 18—20 сантиметр гүнзэгыгөөр хахалхадаа хүрьһыень заабол жэгдэлэн дараха заабаритай юм. Хэрбээ бог буртаг ногоондо ехээр дарагдаһан байбалнь, полиингоо хүрьһые юрын плугаар гүнзэгыгөөр хахалхада һайн.

Намарай паар хахалха саг болзорые тон зүбөөр тодорхойлходо эндэ таригдаһан орооһото ургамалнуудайнь ургаса эрид дээшэлдэг гээшэ. Гэбэшье манай республикын ажахынууд намарай паар хахалха саг болзорые баримталха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулдаггүй дутагдалтай. Тиимэһээ энэ хүдэлмэримнай хүрьһэнэй үрэжэл һайжаруулхаар бэшэ, харин гансал хараалагдаһан түсэбөө дүүргэхэ эрмэлзэлтэйгээр, хэдышье болотор хамаагүй ябуулагдажа, ехэхэн хохидол ушаруулагдана.

Намарай паар хахалха саг болзороо хэды унжагайрүүлбашье, олонхи ажахынууд хараалагдаһан түсэбөө дүүргэжэ биранагүй. Жэшээлбэл, нёдондо республикымнай колхоз, совхозууд октябриин 15-да намарай паар хахалха түсэбөө оройдоол 48 процентдэ хүргөөд байһан юм. Тиихэдэ эртын — август, сентябриин паар оройдоол 36500 гектарта гэхэ гү, али түсэбэй 19 процентнь хахалагдаа һэн. Үлдэгшэ паарынь намар оройхон болотор бэлдэгдэжэ, тогтууритай баян ургаса абахаар бэшэ, харин түсэбөө дүүргэхөөр үргэлжэлүүлэгдээ юм. Иигэжэ хуурмагаар бэлдэгдэһэн намарай паар дээрэ таригдаһан ургамалнуудай ургаса хэзээдэшье дээшэлнэгүй, харин улам доошолно бшуу.

Түрүү ажахынуудай дүй дүршэлые, мүн туршалгын эмхинүүдэй шэнжэлгын дүнгүүдые согсолон харахада, сентябриин 25 болотор хахалагдаһан намарай паар дээрэ таригдаһан ургамалнуудай ургаса оройтон бэлдэгдэһэн паарта орходоо нилээд дээшэ байха юм.

Буряадай хүдөө ажахын эрдэм шэнжэлгын институдай һүүлэй гурбан жэлэй туршада хэһэн туршалгын дүнгүүдые согсолон харахада, эртын паар дээрэ таригдаһан шэниисын ургаса октябрь һарада бэлдэгдэһэн паарта орходоо гектарай 2,1—2,3 центнерээр дээшэ байһаниинь элирүүлэгдэнхэй. Тиихэдэ ган гасуур жэлнүүдтэ энэ илгаань бүришье ехэ гэхэ гү, али гектарай 3,5 центнер ургаса нэмэжэ абтана.

Хабар хахалагдаһан полидо таригдаһан шэниисын ургаса октябриин паар дээрэ таригдаһанда орходоо гектарай 1,0—1,3 центнерээр дээшэ байха юм. Иигээд ерэхэдээ сентябриин 25-най һүүлээр бэлдэгдэһэн паар ямаршье туһагүй, гансал үлүү гаргаша хэгдэнэ гээшэ.

Һүүлэй жэлнүүдэй дүнгүүдые зэргэсүүлэн харахада, Яруунын, Хориин, Хэжэнгын, Сэлэнгын, Хурамхаанай районуудай ажахынууд намарай паар хахалха түсэбөө дүүргэхэһээ байха хадлагдадагшье[...]

Зарим колхоз[...] хүтэлбэрилэгш[...] хи тарянай ү[...] даа эдюулнэб[...] таг урдаа бэр[...] паар хахалха [...] шолуулжа, [...] унжагайруул[...] һаа гансашье [...] дэнгүй үлэш[...] намарай паар [...] техническэ ха[...] луулагдажа, [...] най ургаса [...] доошолуулагд[...]

Ажахы бүхэ[...]рэхи һолоо[...]жа һурилха, [...]рай паар [...] нонуудые б[...] үрэтэй. Газ[...] звено 4—5-һа[...] тракторгтай [...]

Намарай паа[...]нодо түсэбын[...] хойлогдожо, [...] сөөнэй гурим, [...] муу ажалайн[...] рамжатайгаар [...] байха зэргэт[...]

Мүнөө үедэ [...] хахалхада тон [...]рэжэ ерэнхэй, [...] һэн хүсэдөөр [...] Тиимэһээ ажа[...] гэжэлтэд, [...] таарамжатай [...]гые алдангүй, [...] ехээр хахал[...]хо хэмжээнүү[...]зар элдүүри[...] мэриие һайн[...] улам түргэд[...]

Б. [...]

Буряад[...] габьяа[...]

ЭДЭБХИ, ҮҮСХЭЛДЭ ТҮШЭГЛЭН...

дана. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ 500 шахуу гэр ашаглагдаа. Хоёр байратай гэрнүүдые бариха 5 жэлэй түсэб 50 процент дүүргэгдэбэ.

Үнгэрһэн 2,5 жэлэй туршада олон һургуулинууд, ясли-садууд ашаглалгада оруулагдаһан байна.

Районой хүн зоной ажаһуудал жэлһээ жэлдэ һайжарна. Энээниие район доторхи хубиин 1000 гаран хүнгэн автомашина, 3 мянга гаран мотоцикл элеэр гэршэлнэ. Районой түйлаһан эдэ бүхы амжалтануудта нютагай Соведүүд, тэдэнэй гүйсэдкомууд ба депутадуудай оруулдаг хубита ехэ гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Районой партийна ба совет органууд «Үзэл сурталай ба политическэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолтой, мүн энэ асуудалаар СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй баталан абаһан тогтоолтой зохилдуулан, ажалшадые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэрөө эдэбхижүүлээ һэн. Мүнөө хүн зоной ажаһуудаг газарта ойлгуулалгын ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайжаруулхын тула Соведүүд ба депутадууд үргэн олониитэтэй холбоогоо улам бэхижүүлхэ, үргэдхэхэ ёһотой болоно.

Район дотор «Ажал хэрэгэй талаар уулзалганууд» заншалта болонхой. Иимэ уулзалганuудта хүн зон олоороо хабаададаг. Юуб гэхэдэ, районно Соведэй гүйсэдкомой хүдэлмэрилэгшэд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, депутадууд иимэ уулзалганууд дээрэ тоосодог байна бшуу. 1,5 жэлэй туршада иимэ 15 уулзалга үнгэргэгдөө. Бүхыдөө ажалшадай зүгһөө 66 дурадхал ба гомдолнууд оруулагдаа. 43 дурадхалаар хэмжээнүүд абтаад байна.

Нютагай Соведүүд һунгагшадай захяануудые дүүргэхэ асуудалда горитой анхарал хандуулна. Һунгагшадай захяануудаар Дээдэ-Торидо ретранслятор, Булаг гэжэ һууриндa—хүүгэдэй саад, Петропавловка тосхондо — котельнэ гэхэ мэтэ ашаглалгада оруулагдаа.

Нютагай Соведүүд һунгагшадай 86 захяануудай 36-нь дүүргээд байна. Эндэ иимэ жэшээнүүдые дурдахада болоно. Гэгээтын хүн зон — депутадууд, пенсионернууд, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, һурагшад болон бусадшье хүнүүд воскреснигүүдые үнгэргэжэ, зунай водопровод татаһан байна.

Районой түб Петропавловкада Соёлой байшанай барилгада һарын туршада 30—40 хүдэлмэришэд ба алба хаагшад үдэр бүри хабаадаһан байна. Эдэ воскреснигүүдые Петропавловкын сельскэ Совет эмхидхээ. Иимэ жэшээнүүд районой бусадшье Соведүүдтэ олдохо байха.

Һүүлэй үедэ хүмүүжүүлгэ, ниитын гурим сахилга, ажахын шухала компаниинуудые үнгэргэхэ тушаа асуудалнууд хүдөөгэй хүн зоной хамтын суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэдэг болоо. Районой бүхы һуурин тосхонуудта иимэ хамтын суглаанууд үнгэргэгдэнэ гэхэдэ алдуу болохогүй.

«Һуурин тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгоё!» гэһэн үүсхэл Инзагатын сомоной Соведэй ажалшад энэ жэлдэ гаргаһан юм. Тэдэнэй үүсхэл районой бусад Соведүүдэй сессинүүд, ажалшадай хамтын суглаанууд дээрэ һайшаагдажа, тодорхой хэмжээ ябуулганууд хараалагдаһан байна. Тиигэжэ Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн үдэр болотор бүхы һуурин тосхонуудаа болбосон түхэлтэй болгоё гэһэн үүсхэл Зэдын районой ажалшад гаргажа, республикынгаа хүдөөгэй ажалшадта хандаһан байна.

Энэ хугасаа соо түс район дотор ехэ юумэн хэгдээ. Жэшээлхэдэ, район дотор 26 мянган модон, һөөг бургааһан һуулгагдаа, олон мянган сэсэгүүд таригдаа. Календаришвильскэ, Петропавловскэ, Инзагатын болон бусад сельскэ ба сомоной Соведүүд «Эрхим үйлсэ», «Эрхим буусa», «Эрхим гэр» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө конкурс соносхоһон, конкурсынгаа дүнгүүдые саг болзортонь гаргаһан юм.

Бооциин сельскэ Соведэй ажалшад үбһэ тэжээл бэлэдхэхэдэнь Бооциин совхоздо бүхы хүсөөрөө туһалха гэжэ хамтын суглаан дээрэ тогтооһон байгаа. Айл бүхэн 10 центнер үбһэ, 3 центнер набша намаа суглуулжа тушааха ёһотой һэн. Тиихэдэ хүнгэн автомашинануудтай хүнүүдтэ нэмэлтэ даабари үгтөө һэн. АВМ-үүдэй хүдэлжэ эхилхэдэ, халаахай, үрмэдэһэн гэхэ мэтэ ногоон набшаһата тэжээл ехээр тушаагдаа. Бооциин сельскэ Соведэй ажалшадай үүсхэл бүхы район дотороо дэмжэгдээ.

Нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд хүн зоной ажаһуудаг газарта ябуулдаг хүдэлмэрөө эдэбхижүүлжэ байнхай. Партийна болон гүрэнэй органуудай гаргаһан шухала документнүүдые тайлбарилан ойлгуулха, ондо ондоо үндэһэ яһатанай хоорондо хани барисаае бэхижүүлхэ, хүмүүжүүлгын бүхы хүдэлмэриие һайжаруулха хэрэгтэ нютагай Соведүүдэй депутадууд эдэбхитэйгээр хабаадана.

СССР-эй, удаань Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойнуудые угтуулан, районой түбтэ колхоз, совхозуудай, районой томо предприятинуудай Соёлой үдэрнүүд үнгэргэгдэһэн байна. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд ажал хэрэгүүд, амжалтанууд тухайгаа хөөрөө, уран һайханай бүлгэмүүдэй артистнууд тоосоото концертнүүдые табяа. Һуурин тосхонуудай хүн зон һайнаар ажаллажашье, амаржашье шадаха байна гээд эдэ үдэрнүүд харуулаа. Эдэ харалганууд дээрэ Бүхэсоюзна фестивалиин лауреат Алцагай Соёлой байшангай уран һайханай зохёолой «Дэбэснэм» гэжэ фольклорно ансамблиин, Зэлтэрын хасагуудай хоорой номернууд олоной магтаалда хүртөө.

Интернациональна хүмүүжүүлгын асуудалнууд нютагай бүхы Соведүүдэй сессинүүд дээрэ хаража үзэгдөө. Соведүүдэй баталан абаһан хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ зуураа, соёлой хүдэлмэрилэгшэд олон ондоо түхэл маяг ба онол аргануудые хүдэлмэридөө хэрэглэжэ шадана. Соёлой байшангууд болон хүдөөгэй клубуудта «СССР-эй 60 жэл», «Һалбаран хүгжэнэл «Буряад оромнай» гэһэн темэнүүдээр тематическа үдэшэнүүд үнгэргэгдөө. Районой бүхы һургуулинуудта республикын 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан выставкэнүүд үнгэргэгдөө, лекцинүүд олоор уншагдаа.

Нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд, ажахынуудай ба һургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэд физкультура ба спортын хүгжэлтэдэ ехэ анхарал хандуулна. Районой 10 мянга гаран хүбүүд, басагад спортивна һорилгонуудта ябадаг байна. Тиин 1982 ондо ГТО-гой 4 мянган значкистнууд, 2,5 мянган разряднигууд, нэгэдэхи разрядай ба спортын мастерта кандидадууд—бүхыдөө 20 хүн бэлдэгдээ. Зэдын районой командануд республиканска мүрысөөнүүдтэ муу бэшэ дүнгүүдые түйлана.

Түс районой «Мир», Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхозууд физкультурна хүдэлмэридэ эрхим дүнгүүдые түйлаһанайнгаа түлөө СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Физкультура ба спортын талаар комитедэй Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан юм.

Арадай депутадуудай Соведүүд, тэдэнэй депутадууд ниитын гурим, ажалай журам сахиха асуудалда онсо анхарал хандуулдаг болонхой. Энэ талаар депутадуудай бүлэгүүд, социалис хуули ба ниитын гурим сахиха талаар саг үргэлжын комиссинууд, депутадууд, арадай дружинанууд, нүхэдэй сүүдүүд ажал хүдэлмэрөө эдэбхитэйгээр ябуулдаг байна.

Петропавловкын сельскэ Соведэй опорно пунктын хүдэлмэриин дүй дүршэлые анхармаар. Депутадууд, ажалай түрүүшүүл, медицинын, милициин, һургуулиин хүдэлмэрилэгшэд — бүхыдөө 15 хүнһөө бүридэһэн комисси элдэб архиншад, ажал хэхэ дурагүйшүүл, гэртээ шууяа татадаг, хулигаан ябадал гаргадаг хүнүүдые зүбшэн хэлсэдэг. Нэтэршэһэн хүнүүдэй журамые заримдаа хүн зоной хамтын суглаан дээрэ зүбшэдэг, тэдээн тушаа хэмжээнүүд абтадаг юм.

Нютагай Соведүүд ороной Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ асуудалаар хүн зоной дунда ехэ хүдэлмэри ябуулна. 1982 ондо, 1981 онтой сасуулбал, хубиин үхэр малай тоо 1000 толгойгоор олошороо. Алцагай, Зэлтэрын, Доодо-Ториин сельскэ Соведүүд энэ талаар илангаяа ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Зэдын районой нютагай Соведүүд ажахын ба социальна хүгжэлтын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ ажалшадые, бүхы олониитые эдэбхитэйгээр хабаадуулха талаар бага бэшэ амжалтануудые түйлаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

С. ДОРЖИЕВ,
республикын Верховно Соведэй Президиумэй хүдэлмэрилэгшэ.

ҺУРГУУЛИ-АЖАБАЙДАЛ-ТҮРЭЛХИД

ГЭГЭЭРЭЛЭЙ УНТАРШАГҮЙ ГУЛАМТА

Байгша оной октябрь һарын эхэор Хурамхаанай районой Бархан нютагайхид дунда һургуулиингаа байгуулагдаһаар далан табан жэлэй ойн баярые тэмдэглэхэнь. Арадай гэгээрэлые хүгжөөхэ хэрэгтэ бага бэшэ хубитаяа оруулалсаһан түс һургуулиин намтарай уншагшадые һонирхуулхань сохомтой.

...Хаанта Россиин аһан гэргдэйги байдалтай арадуудай тоодо оролсодог байһан буряад зоной дунда үзэг бэшэг мэдэхэ зон тэрэ үедэ тон үсөөн һэн. Үгытэйшүүлые дарлаха, мүлжэхэдэнь һаад ушаруулдаг эрдэм, номые баяд ноёд, лама бөөнэр үзэн ядадаг, арад түмэниие гэгээрүүлхэ ямаршье хүсэлгүй байгаа бшуу. Хэды тиигэбэшье һаань, 1905 оной ородой түрүүшын революциин суурян заха холын буряад нютагуудыешье хүлгүүлжэ, арадай эдэбхи үүсхэлэй хүгжэлтэдэ айхабтар ехэ нүлөө үзүүлһэн байгаа.

Эгээл тэрэ сагһаа хойшо буряад зоной дунда эрдэм номдо, ород хэлэ, бэшэгтэ һураха дуратайшуул олошоржо, хүдөө нютагуудаар түрүүшын буряад һургуулинууд нээгдэжэ захалһан түүхэтэй.

1908 оной намар Харганаа нютагта, мүнөө Барханай сельсоведэй оршодог газарта нэгэ жэлэй приходско һургуули нээгдэһэн юм. Тэрэ һургуулида түрүүшын жэл оролдоол 14 хүн номдо һурахаар абтаһан байгаа. Тиихэдэ эндэ хоёрхон лэ хүн багшалагша һэн. Эдэ хадаа Баргажанай багшанарай һургуулиие дүүргэһэн Буда Аюшиевич Аюшиев, олондо мэдээжэ болоһон «Баргажан нютагай түүхын» авторнуудай нэгэн — Цыжэб Цэрэнович Цэрэнов гэгшэд бэлэй.

Тэрэ үеын буряад һургуулинууд ном һудараар, эд хэрэгсэлнүүдээр тон муугаар хангагдагша һааб даа. Хэдэн һурагшад гансахай үзэглэлтэй байхаһаа гадна, бэшэхэ саарһа, бэхэгүйдөө модон хабтагайхануд дээрэ хара согоор бэшэдэг байгаа бшуу. Харин багшанарынь тиихэдэ хэдэн һара, жэлээр ажалайнгаа түлөөһэ абажа шададаггүй һэн. Иигэжэ хаанта засаг арадай гэгээрэлые «хүгжөөдэг» байгаа ха юм.

Теэд уданшьегүй Агуу ехэ Октябриин революци, улаан дүлөөр соробхилжо, Россиин бүхы арадуудай, тэрэ тоодо буряад зоной ше урда һэргэн хүгжэлтын гэрэлтэ зам нээгдээ һэн. Барханай дунда һургуулиин мүнөө үеын хангалта түгэс байдал энээниие эли бодоор гэршэлнэ ха юм.

Октябриин революциин урда тээ оролдоол хоёр багшатай байһан Барханай дунда һургуулида мүнөө түсхай мэргэжэлтэй 40 гаран багшанар болон хүмүүжүүлэгшэд эршэтэйгээр хүдэлжэ байна гээд нэн түрүүн тэмдэглэлтэй. Тэдэнэй дундаһаа Ленинэй ордено, үнинэй багша Цэпэлма Очировна Очирова, Буряадай АССР-эй габьята багша Будажаб Дмитровна Будаева, РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличнигууд Вера Санжиевна Санжиева, Антонина Ивановна Будаева, Бүүбэй Ухинович Раднаев, Дулсан Цыреновна Танганова гэгшэд эрхим ажалаараа шалгарна. Мүн тиихэдэ ажалдаа зохёохы эдэбхитэйгээр хандадаг залуу багшанарые эндэ заабол нэрлэхээр гэжэ һанагдана. Елизавета Гармаева, Санжидма Цыремпилова, Бадма Эрдынеев, Зоригто Раднаев гэгшэд аха нүхэдһөө үльгэр жэшээ абан хүдэлдэг юм.

Хэрбээ хаанта засагай үеын һургуулида үхибүүдые ажалда дадхаан дурлуулха талаар ямаршье хүдэлмэри ябуулагдадаггүй байгаа һаа, мүнөө үеын һуралсал-хүмүүжүүлгын асуудалда хүүгэдые ажалда дүршүүлгэ гээшэ гол һуури эзэлнэ гэбэл, алдуу болохогүй ёһотой. Энэ шухала зорилгоор һургуулиинхид Ленинэй нэрэмжэтэ колхозтой бата бэхи холбоо барисаатай болоһоор үнинэй. Түс ажахынхид (түрүүлэгшэнь В. Д. Цыренов) һургуулида али бүхы талаарнь горитой туһаламжа үзүүлдэг юм. Жэшээлбэл, һүүлэй үедэ колхоз һургуулида элдэб янзын эд бараа, кабинедүүдэй болон спортивна хэрэгсэлнүүдые абахадань туһалалсаа. Гадна һургуулиинхидые тракторaар, ашаа зөөлгын машинаар хангаһан байна. Ерэхэ жэлдэ һургуулиин байшан арбан кабинедээр үргэдхэгдэхэ, үргэн салуу актова залтай болохо юм. Энэ ехэ хүдэлмэриие колхоз мүн лэ өөрынгөө харюусалга доро даажа абаа гээд урмашан тэмдэглэхээр.

Түрэл ажахынгаа иимэ анхаралтайгаар хандахадань, һургуулиинхидшье харюугүй байдаггүй гээшэ. Зунай һайхан сагта һурагшад, багшанар бүгэдэ колхозойнгоо малые үбһэ тэжээлээр гүйсэд хангахын тула шармайн оролдожо хүдэлдэг юм. Жэшээлбэл, мүнөө жэлдэ һургуулиинхидай эмхидхэһэн гар хажууршадай звено 300 гаран центнер үбһэ таатай зохидоор соможо, колхоздоо тушааһан байна. Тэрэшэлэн мүнөө жэлдэ хонидой нооһо хайшалалгада һургуулиин үхибүүд урда урданайхиһаа олоор хабаадалсаа гэжэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд ехэтэ урмашаа һэн.

Энээнһээ уламжалан, һүүлэй жэлнүүдтэ һургуули колхоз хоёр али алиндаа туһалалсажа байха тушаа ажалай хэлсээ баталдаг болонхой. Энэ хэлсээнэй ёһоор, колхоздоо туһалха талаар классууд хоорондоо социалис мүрысөө эмхидхэжэ, илажа гарагшадынь СССР-эй хото городуудаар аяншалха путевкоор шагнагдадаг юм.

Байгша ондо район дотороо эгээн түрүүлэн Барханай дунда һургуулиинхид эдир малшадан звеное эмхидхэжэ, 1000 хурьга шахан таргалуулха гэлэн даабари үхибүүд абаһан байна. Энэнь хадаа партиин Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ һурагшадай оруулалсаһан горитой хубита мүн. Үхибүүдые мал ажалда дүршүүлхэ талаар хэжэ эхилһэн шухала хэрэгээ һургуулиин хүтэлбэрилэгшэд саашадань улам хүгжөөхэ гэһэн холын хараа түсэбүүдтэй. Һургуулиин директор, коммунист Цыренжап Чимитцыренов ойрын жэлнүүдтэ һургуулиингаа дэргэдэ зүгынүүдэй пасека, мүн гахай, туулай үсхэбэрилгын һуралсал-туршалгын фермэнүүдые байгуулхаар хараална. Мүн тиихэдэ эрмэлзэл түгэс залуу директор һургуулиингаа дэргэдэ дизельнэ трактор, комбайнтай, һайн автомашинатай техническэ парк бии болгохо тушаа һанамжаяа колхозойнгоо хүтэлбэрилэгшэдтэ һаяхан мэдүүлээ.

Барханай дунда һургуулиин багшанарай коллективэй һүүлэй жэлнүүдтэ түйлаһан амжалтанууд тухай тобшохоноор хөөрэхэдэ нимэрхүүл даа. Гэхэ зуура, һургуулиинхидай хүдэлмэридэ дутуу дунданууд үшөөл дайралдана гээд тэмдэглэхэ шухала. Тодорхойлбол, зарим багшанар мүнөө үеын эрилтэдэ хүрэмөөр хүдэлнэгүй, үхибүүдые үргэн мэдэсэтэй болгохо зорилгоор нэмэлтэ хэшээлнүүдые үнгэргэнэгүй. Һурагшадайнгаа мэдэсэдэ үнэн зүб сэгнэлтэ үгэжэ шаданагүй гэжэ сэхыень хэлэлтэй.

Үхибүүдые ажалда дүршүүлхэ талаар һургуулиинхидай ябуулжа байһан хүдэлмэридэ шиидхэгдээгүй асуудалнууд мүн лэ бии. Һурагшад зарим ушарнуудта хэшээлнүүдтээ хадуужа абаһан зүйлнүүдээ бодото ажал дээрэ хэрэглэжэ шаданагүй. Тиимэһээ хүдөөгэй һургуулиинхид мүнөө үеын эрхэ байдалһаа уламжалан, һурагшадые ажалда хүмүүжүүлхэ асуудалые дахин хаража үзөөд, дээрэ дурсагдаһан дутагдалнуудые хамтын хүсөөр усадхаха ёһотой гэжэ һанагдана.

Барханай дунда һургуулиинхид арадай гэгээрэлые хүгжөөхэ хэрэгтэ бага бэшэ амжалтануудые түйлаа. Энэ хадаа ашата Ленин багшын һургаалнуудай, агуу ехэ ород арадай аха дүүгэй туһаламжын хүсэн байһаниинь арсашагүйл.

Г. ДАМБАЕВ,
РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник, ажалай ветеран.

ОРИ ГАНСА ТЭМДЭГЛЭЛ

Мария Фёдоровна Самойловагай ажалай дэбтэр соо ори ганса тэмдэглэл бии юм. Дүшэн зургаан жэлэй туршада тэрэ Улаан-Үдын почтамтда хүдэлнэ. Нэн түрүүн телеграфистын, операторай мэргэжэл шудалһан, удаань городой хэлхээ холбооной 2-дохи отделениин начальнигаар 22 жэлэй туршада хүдэлөө һэн.

Ажалай ветеран Мария Федоровна 65 наһатайшье һаа, гараа хабсараад гэртээ һуудаггүй. Мүнөө хүдэлмэриин шанар шалгаха талаар операторай уялгануудые дүүргэнэ. Ветерануудай хүмүүжүүлхы үүргые дээшэлүүлхэ гэһэн парти, правительствын уряада анхаран, коллектив соогоо залуушуулые мэргэжэлдэнь дадхаан һургадаг, зүбшэл заабари саг үргэлжэ үгэдэг. Эрхим бэрхэ хүдэлмэрилэгшэ алмаата, арьбалалтын түлөө тэмсэдэг юм.

«Хүндэлэлэй Тэмдэг» орден, «Шэн габьяата ажалай түлөө В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо» гэһэн медаль, М. Ф. Самойловагай үбсүүень шэмэглэдэг. СССР-эй Хэлхээ холбооной министерствын зүгһөө «Социалис мүрысөөндэ илагша» гэһэн тэмдэг ажалай ветеранда барюулагданхай.

Б. СОТНИЧ.

ХҮРШЭНЭРЭЙ һОНИН

ШЭНЭ ҺУРГУУЛИ

Һуралсалай шэнэ жэлэй эхилхын урдахана Ясногорск тосхондо 1176 һууритай дунда һургуулиин байшан ашаглалгада үгтөө. Энэ барилгада хүдэлмэришэдһөө гадна, Шэтын гүрэнэй багшанарай болон политехническэ институдуудай студентнэр хабаадаа.

Сентябриин нэгэнэй үдэр һаруул томо сонхонуудтай һургуулиин байшанда Хара-Нуурай ГРЭС-эй барилгашадай хүүгэд түбхинэн оробо. Энэ һургуулида дүтэхэнэ 280 һууритай хүүгэдэй «Светлячок» гэжэ саад мүнөө зун ашаглалгада үгтөө һэн. Ясногорск тосхон урган һалбаржа, болбосон түхэлтэй болоно.

СЭСЭГҮҮДЭЙ ҺАЙНДЭР

Могочиин леспромхозой клубай байшан соо сэсэгүүдэй заншалта конкурс һаяхан үнгэргэгдэбэ. Сбегэ посёлогой сэсэг ургуулха дуратайшуул баглаануудые тэндэ олобор табяа.

А. Ворсинагай «Мүнхэ дурасхаалай дүлэн», Н. Фанзовагай «Ягаахан сэсэг», А. Паздниковагай «Энхэрэл», Е. Пичугинагай «Алтан намар» гэһэн сэсэгүүдэй найруулганууд эгээл һонирхолтой байгаа. Түсхай Жюри илагшадые халуунаар амаршалаад, дурасхаалта бэлэгүүдые барюулһан байна.

ТОГООШОД МҮРЫСЭБЭ

Вершино-Дарасунский тосхоной «Чайка» гэжэ кафе соо Тунгокоченско районой залуу тогоошод болон кондитернууд хоорондоо мүрысэбэ.

Тогоошодой дундаһаа Альбина Савина, кондитернуудай дундаһаа Людмила Чекулаева гэгшэд нэгэдэхи һууринуудые эзэлбэ. Тэдэнэр «Мастер-умелец» гэжэ ВЛКСМ-эй ЦК-гай тэмдэгүүд барюулагдаа.

О. ЧЕБЫКИН.
Шэтын область.

• ТАСС • АПН •
ХИЛЫН СААНАҺАА

ЭРДЭМТЭДЭЙ ХУРАЛДААН

ПАРИЖ. Дэлхэйн 50 оронойхахад миллионһоо дээшэ эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдые нэгэдүүлдэг эрдэмтэдэй эгээл ехэ уласхоорондын эмхи—Эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэдэлхэйн федерациин (ВФНР) XIII генеральна ассамблей хүдэлмэрөө эндэ эхилбэ. Урдахи уулзалгаһаа хойшо үнгэрһэн гурбан жэлэй турша соо ВФНР-эй бэелүүлһэн ажал ябуулгын дүнгүүд тэрэнэй үедэ согсологдоо, саашадаа бэелүүлэгдэхэ түсэбүүд хараалагдаа, Федерациин хүтэлбэрилхы зургаануудай шэнэ бүридэл һунгагдаа. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха асуудалнуудаар ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха, эб найрамдал хангахын ба буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө тэмсэлдэ эрдэмтэдэй дүүргэдэг үүргые улам үргэдхэхэ тухай асуудалнуудые эрдэмтэд зүбшэн хэлсэхэ байна.

Совет ехэ делегаци хуралдаанай хүдэлмэридэ хабаадана.

ООН-до БЭШЭГ ЭЛЬГЭЭБЭ

НЬЮ-ЙОРК. Йеменэй Арадай Демократическа Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр Абдель Азиз Ад-Дали ООН-ой Генеральна секретарь Х. Перес де Куэльяртэ бэшэг эльгээхэдээ, США-гай «түргэн добтолгын хүсэнүүдэй» сэрэгэй һуралсалай Дүтын Зүүн зүгтэ болоһыень эрид буруушаажа байһанаа мэдүүлбэ.

Египедэй, Сомалиин, Оманай, Суданай газар дайда дээрэ үнгэрһэн «Брайт стар-83» гэжэ һуралсал энэ райондохи бэеэ даадаһан байдалтай гүрэнүүдые хашаха харшалха, айлган һүрдөөхэ гэһэн политикаяа Вашингтоной хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлжэ байлгын үшөө нэгэ гэршэ болобо гээд документ дотор хэлэгдэбэ. Американ сэрэгэйхидэй һүйдхэлтэ һуралсалнууд ООН-ой Уставта, уласхоорондын эрхын гол ёһонуудта зүрюу харша байна, Дүтын Зүүн зүгэй гүрэнүүдэй бэеэ даадаһан ба аюулгүй, тогтуурitай һайн байдалда уршаг тойбо татана гэжэ бэшэг дотор тэмдэглэгдэнэ.

Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүд

ЖЕНЕВЭ. Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай хөөрэлдөөнүүдтэ хабаададаг СССР-эй ба США-гай делегацинуудай пленарна заседани сентябриин 20-до эндэ болобо.

ИТАЛИИН КОМПАРТИИН МЭДҮҮЛГЭ

РИМ. Дүтын Зүүн зүгтэ США-гай захиргаанай бэелүүлдэг политикые эрид буруушаажа байһанаа Италиин Коммунис парти мэдүүлбэ. Гол түлэб США-гай далайн ябаган сэрэгшэдһээ бүридэдэг, «олон үндэһэ яһатанай хүсэнүүдһээ» Италиин сэрэгшэдые дары түргөөр гаргаха гэһэн эрилтэ ИКП-гэй секретариадай эндэ тараагдаһан мэдүүлгэ дотор Италиин правительствын урда табигдана. Ливандахи байдал тушаа Вашингтоной бэелүүлдэг хараа бодол бусад оронуудай сэрэгүүдые энэ хёмороо зүришэлдөөндэ үргэнөөр хабаадуулха арга тохёолдуулһан байна. Американ захиргаанай ябуулганууд Ливанай дотоодын хэрэгүүдтэ США-гай сэхэ хамааралсаһан ушар болоно гэжэ Италиин коммунистнууд тэмдэглэнэ.

ХАНИ БАРИСААНАЙ, ХАРИЛСАА ХОЛБООНОЙ АША ТУҺАДА

УЛААН-БААТАР. Сандинис ассамблейн гэшүүн, Никарагуагай Национальна һэргэн хүгжэлгын правительствын хүтэлбэрилхы Соведэй гэшүүн С. Рамирес Меркадо түрүүтэй Никарагуагай правительственна делегаци хани ёһоной албанай хэрэгээр Монголдо ерэжэ, хөөрэлдөөнүүдые хэжэ дүүргэбэ. С. Рамирес Меркадо болон МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ж. Батмунхын хоорондо болоһон хөөрэлдөөнэй үедэ хоер талын харилсаае хүгжөөхэ асуудалнууд, уласхоорондын байдалай гол шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.

Оронуудай ба партинуудай хоорондохи хани барисаанай, харилсаа холбооной амжалтатайгаар хүгжөөгдэһэндэ сэдьхэлээ ханажа байһанаа хоер тала мэдүүлбэ гээд хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдээр абтаһан хамтын коммюнике дотор тэмдэглэгдэнэ. Революционно түйлалтануудаа, бэеэ даадаһан ба дулдыданги бэшэ байдалаа хамгаалха талаар никарагуан арадай үнэн зүб тэмсэлтэй һаналаа нэгэдэжэ байһанаа Монголой Арадай Республика мэдүүлхэ зуураа, Никарагуагай Республикада эсэргүү США-гай ээрхэг түримхэй ябуулгануудые эрид буруушааба.

ДАМАСКДА БОЛОҺОН МИТИНГ

ДАМАСК. Палестинын зугадагшадай Сабра, Шатила лагерьнуудта алуулһан хүнүүдэй дурасхаалда зорюулагдаһан олоной хабаадалгатай митинг Сириин нииславл хотодо болобо. Араб национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй, ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадаба.

США-гай тухиралга дэмжэлгээр Израилиин булимтарагшад болон тэдэнэй дахуулнууд жэл урда тээ Бейрудтахи лагерьнуудта палестинынхидые, ливанайхидые зэрлиг дошхоноор алаһан байгаа. Энэ ябуулгада хохидогшодой дурасхаалые суглаарагшад минута соо дуугай байлгаар ёһолбо. Хэдэн мянгаад хүнүүдые — эхэнэрнүүдые, үбгэд, хүгшэдые, үхибүүдые хорооһон сионис алууршадай гутамшаг муухай үйлэ хэрэгүүдые эрид буруушаажа байһанаа митингдэ хабаадагшад мэдүүлээ.

Палестиныe сүлөөлхэ демократическа фронтын генеральна секретарь Н. Хаватма митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, США-гай мэдэһээр байтар, тэрэнэй туһаламжа дэмжэлгээр Сабра болон Шатилада иимэ гутамшаг ябуулга үүдхэгдэһэн байгаа гэжэ тэмдэглэбэ.

СРВ-гэй МИД-эй МЭДҮҮЛГЭ

ХАНОЙ. Ливанда США-гай сэрэгэй хамааралсалгые эрид буруушаажа байһанаа СРВ-гэй Гадаадын хэрэгүүдэй министерство мэдүүлээ. Холбоото Штадуудай ябуулганууд Дүтын Зүүн зүгтэхи ба бүхы дэлхэй дээрэхи шахардуу шанга байдалые улам түгшүүрилтэй болгоно, Ливанай бэеэ даадаһан байдалые бүдүүлигээр хазагайруулна гэжэ СРВ-гэй МИД-эй эндэ толилогдоһон мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Эдэ бүгэдэ араб оронуудай хэрэгүүдтэ США-гай хамааралсалгые улам һужэрөөнэ, нэн түрүүн Ливанай патриотическа хүсэнүүдтэ, Палестинын эсэргүүсэлтын хүсэнүүдтэ зүрюу харшаар шэглүүлэгдэнхэй байна.

США-гай сэрэгэй шэнэ ээрхэг түримхэй ябуулгые дары болиуулха эрилтэ Вьетнамай Социалис Республика табина. Американ империализм болон сионизмда эсэргүүгээр, бэеэ даадаһан байдалаа, национальна эрхэнүүдээ хамгаалхын түлөө ливан, палестин болон бусад араб арадуудай тэмсэлые бүрин хүсэдөөр дэмжэжэ байһанаа СРВ-гэй правительство, вьетнам арад мэдүүлнэ.

ПОРТУГАЛИИН ПРЕЗИДЕНТ ЕРЭБЭ

ВАШИНГТОН. Дай журөөдэһэн ехэ бэлэдхэлгэнүүдтээ Португалиие үргэнөөр хабаадуулха гэһэн зорилго Рейганай захиргаан эндэ ерэһэн Португалиин президент Рамалья Эанештай хэхэ хөөрэлдөөнүүдэй урда табина.

Албанай хэрэгээр түрүүшынхеэ Холбоото Штадууд та ерэһэн Эанеш президент Рейгантай, гүрэнэй секретарь Шульцтай, оборонын министр Уайнбергертэй уулзаха байна. Сэрэгэй асуудалаар хоёр талын шэнэ хэлсээ баталха тухай асуудал хөөрэлдөөнүүдэй зүблэхэ зүйлдэ табигдаха юм. Азорско аралнуудтахи Лажиш гэдэг стратегическэ авиабазые хэрэглэхэһээ гадна, «түргэн добтолгын хүсэнүүдээ» байрлуулхын тула Португалиин сэрэгэй баазануудые хэрэглэхэ эрхэ Лиссабонһоо абахые Вашингтон хараална.

Франс Пресс агентствын мэдээсэлһэнэй ёһоор, Чадта байгаа сэрэгүүдэйнгээ дайшалхы хүсые ехэ болгохо зорилгоор Франци түргэн хэмжээнүүдые хараалан бэелүүлнэ.

Танкнуудта эсэргүү тулалдаанда хабаадуулагдаха «Газель» гэжэ үшөө 15 вертолет Нджамендэ ерэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Франциин вертолёдууд Нджаменын аэропортдо.

АП—ТАСС-ай телефото.

ХОТО хүдөөгэй НОНИН

ОЛОНОЙЕНЬ НЭГЭН ОРДЕНТОЙ

Загарайн дунда һургуулиие дүүргэһэн хүн бүхэниие нэрэ нэрээрнь тоолохо болоо һаа, хүндэшэг хэрэг болохо. Мүнөө үргэн дэлюун түрэл орон доторoo тэдэнэр таранхай. Нэгэ зариманиинь — сэрэгэй мэргэжэлтэй болонхой, нүгөөдүүлынь — инженернүүд, багшанар, механизаторнууд гэхэ мэтэ. Бултанайнь мэргэжэл хэды ондо ондоо байбашье, тэдэнэй һанаан сэдьхэлдэ таарамаар хаш гэжэ һанагдадаг.

Һаһанайнгаа харгые олгуулһан багшанараа, түрэл һургуулияа тэдэнэр мартадаггүй юм. Һайндэрнүүдтэ, илангаяа багшын һайндэртэ хэдэн олон бэшэг, открыткэнүүдэй ерэхэдэ багшанарынь ехэтэ баясадаг гээшэ.

Тус һургуулиие дүүргэшэ Юрий Пичугин тухай тобшо тэдыгээр хөөрэхэ һанаатайб. Тэрэ тиимэ хүнгэхэн бэшэ сэрэгшын мэргэжэлтэй болонхойшье һаа, өөрынгөө 25 наһанда хүрэмөөр һайхан олон хэрэг хэһэн байха юм.

1974 ондо түрэл һургуулияа дүүргэхэдээ, ямар мэргэжэл шэлэлтэйб гэжэ удаан бодомжолжо һуугаагүй. Юуб гэхэдэ, тэрэ бага балшар наһанһаа хойшо сэрэгшэ, офицер болохоб гэжэ сэдьхэгшэ һэн. 1978 ондо Рязаниин агаарай-десантна сэрэгэй дээдэ училищиие улаан дипломтойгоор дүүргээд, албаяа үргэлжэлүүлхээ сэрэгэй нэгэ часть ошоо бэлэй.

Байгша оной май һарада Юрын ажабайдалда мартагдашагүй нэгэ үйлэ хэрэг болоо. Дайшалхы даабаря эрхимээр дүүргэһэнэйнгээ түлөө ахалагша лейтенант Юрий Пичугин Улаан Одоной орденоор шагнагдаад, офицерэй ээлжээтэ капитан нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна.

Л. ВИЛЬМОВА.

ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙ УРАН БЭЛИГ

Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводто литературно-хүгжэмэй «Олимп» гэжэ нэгэдэл хоёрдохи жэлээ хүдэлжэ байна. Заводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ мэргэжэлтэд, поэзи, прозодо дуратайшуул, сүлөө сагтаа өөһэдөөшье бэшэжэ туршагшад тэрэнэй бүридэлдэ ороно.

Заводто олон тиражтайгаар гаргагдадаг «Локомотив» газетын хуудаһануудаар дээрэ литературна нэгэдэлэй гэшүүдэй зохёолнууд. «Олимпын» ээлжээтэ заседани тухай мэдээсэлнүүд толилогдодог. Эдэ заседанинуудта гэшүүдэй зохёоһон шүлэгүүдээр һонирхолтой хөөрэлдөөн болодог, хүгжэмдэ дуратай зарим нэгэн аялгануудыешье найруулжа туршадаг юм. «Олимп» нэгэдэлээрхинэй урилгаар республикымнай мэдээжэ уран зохёолшод, поэдүүд эндэ ерэжэ, уулзалгануудые үнгэргэдэг. Жэшээлхэдэ, һүүлэй үедэ П. Дамдинов, Л. Тапхаев, К. Балков гэгшэд нэгэдэлэй нэгэ удэшын үнгэрхые хаража, һайшаан дэмжэһэн байна.

«Локомотив» газетэ ээлжээтэ номероо нэгэдэлэй литературна секциин гэшүүдэй хүдэлмэридэ зорюулба. Заводой шэрэм шудхалгын цехэй хүдэлмэришэн Нина Дроздова, механо-хабсаралгын цехэй токарь Евгения Мурзина, ахамад конструкторай таһагай инженер Галина Чеботарева, столовые даагша Ревомир Ли, «Локомотивай» штатнабэшэ корреспондент Елена Филиппова болон бусадай шүлэгүүд заводой газетын нюурта хэблэгдэжэ, олоной анхаралда табигдаһан байна.

В. КАРПАУХОВА.

УРАН ЗОХЁОЛШОДО ЗОРЮУЛАГДАБА

Хоринн районно түбэй библиотекын уншалгын зал соо бэлигтэй совет уран зохёолшо А. Чаковскиин түрэһөөр 70 жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан номуудай выставкэ эмхидхэгдэбэ.

Библиотекын хүдэлмэрилэгшэд районой түб һууринай дунда һургуулинуудай ахалагша классуудай, эмхи зургаанууд болон предприятинуудай ажалшадай урда А. Чаковскиин литературна ажал ябуулга тухай хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ, тэрэнэй бэшэһэн номуудые уншагшадайнгаа анхаралда дурадхаба.

Г. БАДМАЕВ.

СТУДЕНТНЭР ТУҺАЛНА

Улаан-Удэ хотын институтуудай студентнэр ниитын адууһа малда тэжээл бэлэдхэлгын болон таряа хуряалгын эдэ үдэрнүүдтэ районоймнай ажахынуудта горитойхон туһаламжа үзүүлжэ байна.

Борьёогой ба «Заречный» совхозуудай тарянай тоогууд дээрэ Буряадай хүдөө ажахын институдай экономическа факультедэй, Буряадай гүрэнэй Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын факультедэй студентнэр габшагайгаар хүдэлнэ. Тэдэнэр машинаһаа ороһо таряа буулгалсана, шиигтэй нойтон таряа хатаалсана.

Б. ЦЫБИКОВ.

ШЭНЭ ТҮХЕЭРЭЛГЭ

Республикын хэлхеэ холбооной предприятинуудта электронно-тоололгын «Онега—3 Э» гэһэн шэнэ комплекс ашаглалгада үгтэбэ. Энэнь ажалшадай нэрэ дээрэ ерэһэн мүнгэ түлэжэ, мүн эльгээжэ байхадань түргэн бүтээхэһээ гадна, хүдэлмэри дээрэнь ариг сэбэр сахилгые хангаха жэшээтэй.

Мүнөө республикын хэлхеэ холбооной 71 предприятида шэнэ түхеэрэлгэ тодхогдобо. Саашадаашье имэ шэнэ түхеэрэлгэнүүдые хэлхеэ холбооной предприятинууд абажа байха юм.

С. БАЛДАНОВ.

ФОТО-ЗУРАГУУДАЙ КОНКУРС

Арадай депутадуудай Хэжэнгын райсоведэй гүйсэдком болон «Хэжэнгын гол» газетын редакци Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан «Түрэл хизаар оронoо магтан дууланабди» гэжэ фото-зурагуудай конкурсые нёдондо соносхоо һэн. Мүнөө тэрэнэй дүнгүүд согсологдобо. Конкурсын эмхидхэхы комитедтэ 70 гаран фото-зурагууд эльгээгдэһэн байна. Дүрэ зураг буулгаха дуратайшуул мүнөө үсын хүн зоной ажал хэрэгүүдые, ажабайдалые, түрэл хизаар оронойнгоо байгаалиин гоё һайханиие харуулхые оролдоһон байна.

«Жаргалта эдир наһан» «Гал түймэр соо» гэһэн зурагууд үндэр сэгнэлтэдэ хүртэжэ, тэрэнэй автор Новокижингинскын жолоошон Н. Я. Липатов нэгэдэхи һуури эзэлээ. Репортажай зурагуудые шадамараар хэһэн «Хэжэнгын гол» газетын фотокорреспондент Д. С. Самбуев, «Шэнэ ургасын орооһон», «Автоклуб ерээ» гэһэн зурагуудые буулгагша «50 лет Октября» совхозой профсоюзай клубай киномеханик Д. Б. Нимаев гэгшэд хоёрдохи ба гурбадахи һууринуудые эзэлбэ. Конкурсдо илагшадта эмхидхэхы комитедэй тогтооһон мүнгэн шангууд барюулагдаба.

Хэжэнгын ДРСУ-гай заһабарилга-барилгын участогай хүдэлмэришэн Б. Д. Генинов, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг комбинадай фотограф Н. Филиппова гэгшэд конкурсдо эдэбхи ехэтэйгээр хабаадаһанайнгаа түлөө урмашуулагдаба.

Районой соёлой байшан соо конкурсдо хабаадагшадай фото-зурагуудай выставкэ дэлгээгдэжэ, нютагай хүн зоной анхарал татаһан байна. Эрхим һайн зурагуудынь «Хэжэнгын гол» газетын хуудаһануудта толилогдоо.

Имэ фотоконкурснууд саашадаа аньe үнгэргэгдэжэ байхаар хараалагдаа. Энэ хэрэгые районой «Хэжэнгын гол» газетын редакци эрхилхэ, хүн зоной дунда бэлигтэй бэрхэ фото-зурагта дуратайшуулые элирхэйлхэ болоно. Нүгөө талаһаа, районой дунда һургуулинуудта фотодо дуратайшуулай кружогуудые эмхидхэжэ, тэдэндэ хабаадагшадай хүдэлмэринүүдэй харалгануудые эмхидхэхэ шухала гэжэ тоологдоо.

Э. ШИРАПОВ,
жюриин гэшүүн.

СПОРТ ТОБШОХОН

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. СССР-эй Кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн Одессэ хотын Хара далайн пароходствын түбэй стадион дээрэ болобо. Энэ ехэ мүрысөөндэ «Трудовые резервы» бүлгэмэй областной соведэй дэргэдэхи Олимпиадада бэлэдхэлэй опорно пунктын түлөөлэгшэд яһала һайн үрэ дүнгүүдые харуулһан байгаа. Спортын мастернууд О. Рымарева, В. Ковалев 800 метрэй урилдаанда дүрбэдэхи һууринуудые эзэлбэ. Спортын мастер Е. Ситникова 1500 метртэ дүрбэдэхи, харин Г. Темников 5000 метртэ табадахи һууринда гараа.

. . .

«Буревестник» бүлгэмэй Россин соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Ростов-на-Дону хотодо дүүрэбэ. Энэндэ хабаадаһан 20 команда сооһоо манай республикын түлөөлэгшэд эдэбхитэй һайнаар мүрысэжэ, хоёрдохи һуури эзэлһэн байна.

Зүүн Сибириин технологическа институдай студентка Татьяна Воронина 1500 метртэ урилдахадаа, хурдан сүлхэ байһанаа харуулжа, илалта туйлаад, Россоведэй чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Энэл институдай студент Сергей Журавлев 800 метртэ урилдахадаа, мүнгэн медаляар шагнагдаа. Буряадай багшанарай институдай нэгэдэхи курсын студент Алексей Насонов энэ зайда дүрбэдэхи һууринда гараба. Тиигэжэ тэдэнэр «Буревестник» бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадаха эрхэ олоһон байха юм.

ТЕННИС. Эдиршүүлэй дунда столой теннисээр бүхэсоюзна мүрысөөн Алма-Ата хотодо болобо. Буряадай эдир теннисистнүүд һайнаар наадажа, 16 команда сооһоо дүрбэдэхи һуури эзэлһэн байха юм. Улаан-Үдын 48-дахи һургуулиин 6-дахи классай һурагша Женя Рябухин бага наһанай бүлэгтэ илалта туйлажа, чемпион болоо. Андрей Колмаков, Владимир Буянов гэгшэд аха наһанай бүлэгтэ яһала һайнаар наадаба.

ҺУР ХАРБАЛГА. Хүдөө ажахын дээдэ һургуулинуудай дунда һур харбалгаар РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын [illegible]
түлөө мүр[illegible]
до болобо. [illegible]
арбан дүрб[illegible]
манайхид [illegible]
эзэлһэн бай[illegible]
мандаһаа [illegible]
нууд А. Х[illegible]
чикцынгуев[illegible]
лон бусад[illegible]
үрэ дүн[illegible]
на.

Һур хар[illegible]
бүлгэмэй [illegible]
түрүү һу[illegible]
мүрысөөн [illegible]
тиин Донс[illegible]
байна. М[illegible]
«Спартак» [illegible]
лагдамал [illegible]
дын жэлү[illegible]
ведэй чем[illegible]
ряагүй бо[illegible]
манай обл[illegible]
командын [illegible]
тын масте[illegible]
неев, В. А[illegible]
ханов, Г. [illegible]
дүүнэр А[illegible]
гей Черня[illegible]
терта канд[illegible]
кова, Н. [illegible]
ороно.

БОКС. [illegible]
да боксоор [illegible]
Россин со[illegible]
Волгоград [illegible]
Баргажанай [illegible]
һургуулиие [illegible]
Гороховский [illegible]
нүүртэ мүр[illegible]
уулзалгану[illegible]
син соведэ[illegible]
бо. Тиигэж[illegible]
гэмэй Түб[illegible]
хэлэй наа[illegible]
эрхэдэ хүр[illegible]

«Спартак[illegible]
бэй сове[illegible]
ри ээлх[illegible]
рысөөн Хе[illegible]
жо байна. [illegible]
бор-бүтээл[illegible]
женер спор[illegible]
галан Бад[illegible]
бүлгэмэй [illegible]
тренер сп[illegible]
кандидат [illegible]
лаев, Бур[illegible]
институдай [illegible]
Цыренов [illegible]
мүрысөөнд[illegible]
Бадмаев В[illegible]
ёр һайнаар [illegible]
финалай на[illegible]
байха юм.

Б-М.

НАДЕЖДА — НАЙДАЛ ГЭҺЭН УДХАТАЙ

Зурагаал

— Надежда Агбановна Чимитова манай больницын эгээл дүршэлтэй бэрхэ мэргэжэлтэдэй нэгэн юм. Тэрэ үбшэнтэндэ налгай зохидоор хандадаг, ажал хэрэгтээ харюусалгатай хүн,—гэжэ Яруунын районой түбэй больницын ахамад врач Валентина Цыреновна Дампилова хөөрэнэ.

Нээрээшье, тэрэнэй ажал хэрэгтээ харюусалга ехэтэйгээр хандадагынь удангүй мэдэрэгдээ бэлэй. Юуб гэхэдэ, ахамад врачһаа гараад, нарайлалгын байшан дүтэлжэ ерэхэдэмнай саб сагаахан халаадтай, урихан шарайтай нэгэ эхэнэр гүйдэлөөрөө шахуу ябатараа, дүтэхэнэ зогсоһон медсестра басагадта хандан:

— Хэн намайе һуранаб? — гэбэ.

Түрүүшээр юушье ойлгоогүй ябаһанаа одоошье юунэй болоһые тухайлжа, хэрэлсы дээрэ зогсоһон үнөөхи басаганда галиханаар.

—«Энэ Надежда Агбановна гү?» — гэжэд ханданаб.

...Уулзахаяа бэдэржэ ябаһан хүмни холо бэшэхэнэ гэжэ тухайламсаараа нэгэ бага тээлмэрдэн, тэрэниие ажалһаань һаатуулжа, дэмыдэ хүлгүүлһэндээ аягүйрхэн, хүлисэл гүйжа, ерэһэн ушараа ойлгуулбаб. Тэрэнэй шарайдахи сошормог тэмдэг үгы боложо, һанаагаа амарһан хэбэртэй, ординаторска руу орохыемни дурадхаба.

Зүб лэ даа, врачнууд гээшэмнай имэл хүлгүү ажалтай хүнүүд ха юм. Юундэшьеб даа тэдэнэй ажабайдалда үдэр һүни хоёрой хоорондо ямаршье илгаа байдаггүй мэтээр үзэгдэдэг. Бүхэли һүниндөө хүндэ операци хэжэ, үшөө нэгэ ажалай үдэрые амархашье сүлөөгүйгөөр үнгэрГөөд, үдэшэлэн гэртээ ошожо, одоошье амархам гэжэ бодожо байхадань, гэнтэ хүндэ үбшэнтэн бии болохо. Тиихэдэнь ямар нойр байхаб даа! Яаралтайгаар хубсалаад лэ, операционно таһагайнгаа үүдые татан, үбшэн хүнэй үхэлэй һабарһаа мулталхын түлөө тэмсэл эхилхэ...

Надежда Агбановнатай хөөрэлдэжэ һууха үедэмни, эгээл имэ бодолнууд толгой соогүүрнь һубаряа һэн. Хүнүүдэй амии наһанай түлөө бүхы хүсэ шадалаараа оролдон, энэ хэрэгтэ ажабайдалаа дууһыень зорюулһан хүнүүд үсөөн аал? Тэдэнэр үбшэнтэнэйнгөө эдэгэжэ, алтан шаргал наран доро жарган ябахыень хараХадаа үнэн зүрхэнһөөнь баярладаг ёһотой.

...Зургаан жэлэй саада тээ Шэтын медицинскэ институт дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр, Надежда Чимитова Баяр Цыбикжапов гэжэ хани нүхэртээ Яруунын районой түбэй больницада ажаллахаар эльгээгдээ бэлэй. Хоюулан энэл нютаГта түрэһэн, үдэһэн хадаа хүн зоноор түрүүшын үдэрһөө үгээ ойлголсоһон юм. Түрүүшээр хүндэшэг байгаа. Теэд ажабайдалай түрүүшын алхам хэзээдэшье «болдог болхитой», «намаг налхитай» байдаг ха юм даа. Тиигэбэшье залуу наһанай залин доро, эршэ хабаар эмэлээл зоригоор бадаран ябаһан хүбүүд, басагад ажабайдалай орьёл өөдэ үсэдөөр абирдаг гээшэ. Надежда Баяр хоёршье эгээл тиимэ хүнүүд байшоо. Нойргүй һүнинүүд, амаралтагүй үдэрнүүд һубариһаар, аяар зургаан жэл үнгэршэбэ. Залуу мэргэжэлтэдтэ эдэ жэлнүүд яһала һайн һургаал боложо, дүй дүршэлтэй болГоо. Надежда Агбановна мүнөө район дотороо мэдээжэ врач-гинеколог болонхой. Хирург Баяр Цыбикжапович ахамад врачай оологшоор ажаллана. Даажа абаһан ажал хэрэгтээ харюусалга ехэтэйгээр хандадаг залуу мэргэжэлтэд больницын хүдэлмэрилэгшэдтэ абаһаар һайшаагдаа һэн.

— Түрүүшээр, үнэхөөрөөшье, хүндэ байгаа. Институдта һуража ябаха үедөө абаһан дүршэлни, илангаяа Улаан-Үдын городской нарайлалгын байшанда ажалладаг Мария ГеорГиевна Бадеевагай хүтэлбэри доро гараһан практикамни намда ехэтэ туһална. Мүнөөшье, ямар нэгэн асуудалай гарахада «багшадаа» хандадагби. Мария Георгиевнае түрүүшымни багша, һурган хүмүүжүүлэгшэмни гэжэ нэрлээ һаа, алдуу болохогүй. Имэ хүнэй хүтэлбэри доро ажаллажа, дүршэл, шадабариень хубаалдаха золдо хүртэһэндөө баяртайб. Мария Георгиевна һаяхан «РСФСР-эй габьяата врач» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө. Тэрээндэ эмшэлүүлһэн, мүн һураһан хүнүүдэй, тиихэдэ манай бүлын зүгһөө Мария Георгиевнае халуунаар амаршалаад, үнэн зүрхэнэй баяр хүргэнэб,— гэжэ Надежда Агбановна омогорхохо юм.

Эгээл һонирхолтойнь юун бэ гэхэдэ, Надиин эгэшэ дүүнэр бултадаа врачнууд юм. Эдэнэр Шэтын медицинскэ институдай студентнэр ябаһан байна. Энэ бүлын эгээл ехэ эгэшэнь—Светлана Агбановна Улаан-Үдын түргэн туһаламжын больницын врач-кардиолоГ, Надеждын доодо тээхи Анатолий Улаан-Үдын нэгэдэхи поликлиникын хирург, тиихэдэ Ирина авиационно заводой больницада невропатологоор хүдэлнэ.

Надежда Агбановнагай хөөрөөе һонирхон шагнаха үедөө би тэсэнгүй:

— Эжы абатнай медицинын хүдэлмэрилэгшэд һэн гү?

— Үгы даа, абамнай медицинэһээ холо ондоо мэргэжэлтэй юм. Харин эжымнай бүхы наһаараа һургуулида буряад хэлэ, литературын багшаар ажаллаад, мүнөө наһачайнгаа амаралтада гаранхай. Би бүри багаһаа врач болохые хүсэдэг дээрэһээ имэ мэргэжэл шэлээб. Минии һанахада, манай эгэшэ Света анхан түрүүн медицинскэ институтда орожо, бултандаа харгы татаа бэшэ гү? Амаралтадаа ерэхэдээ бидэндээ, дүүнэртээ, һуралсал тухайгаа, медицинэ тухай ямар гоёор хөөрэдэг һэм! Тиигэжэл бидэнэйнгээ анхаралые татажа, ерээдүйнгөө мэргэжэлдэ дурлуулжа шадаа ха, —гэжэ Надежда энеэбхилэн һууга һэн.

Х. ДОРЖИЕВА,
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. А. Чимитова.

АРЬЯАТАН УСАДХАГДА[...]

Һүүлэй үедэ республикын ой тайгада, хүбшэдэ арьяатан шононууд олоороо үдэжэ эхилээ. Хэнэйшье мэдэһээр, үлэн хооһон мяхаша эдэ арьяатад хагсуу хүйтэн үбэлэй, хабарай һарануудта ниитын һүрэг малда добтолжо, нилээдгүй гарза хохидол асардаг болонхой.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет шононуудтай тэмсэл ябуулха, тэдэниие хюдаха тухай тогтоол һаяхан баталан абаба. Шононуудые хюдаха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан ангуушадые урмашуулжа байха зорилгоор республикын хэдэн министерство, предприятинууд агнуури-олзоборилгын управлениидэ өөһэдычгөө жасаһаа туһаламжа үзүүлэлсэжэ байхаар уялгалагдаа. Жэшээнь, а[illegible] совхозой газар дээрэһ[illegible] тэрэл ажахын хүтэлб[illegible]ниие урмашуулха зори[illegible] түлөө нэгэ хони шагн[illegible]тэй. Тиихэдэ материал[illegible]лаар хангалгын Буряад[illegible] комитет республикын М[illegible]ведэй дэргэдэхи агн[illegible] управлениие мотоцикл[illegible]ха[н]уудые хэхэ матери[illegible]гүй еһотой. Улаан-Үд[illegible] шоно агнаха үедэ ангу[illegible] толёт үгэжэ байха юм.

ХҮГЖЭМ ОЙЛГОЖО ҺУРАХА

Үзэг, тоо, ното гурбаниие эрдэмэй эшэ үндэһэн гэжэ урданай зон тоолодог байгаа. Манай юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудай программада хүгжэмэй эрдэм мэдэсэ заалга шухала һуури эзэлдэг болонхой. Совет элитэ композитор болон багша Дмитрий Кабалевскиин хэдэн жэлэй урда тээ зохёоһон хүгжэм зааха комплексно методико хадаа дунда һургуулида хүүгэдые гоё һайханиие ойлгодогоор хүмүүжүүлгэдэ шэнэ, гүнзэгы удхатай эхи табиһан байна. Харин совет композитор болон дирижер Георгий Струве профсоюзай соёлой байшангуудай, клубуудай, һургуулинуудай дэргэдэ хүүгэдэй хүгжэмэй студинуудые эмхидхэхэ үүсхэл гаргаа һэн. Мүнөө орон доторнай хэдэн зуугаад имэ студи бии.

«Хүгжэмэй эрдэм ойлгохо гээшэ хүгжэмшые хүмүүжүүлхэ бэшэ, нэн түрүүн дүрбэн тэгшэ хүниие хүмүүжүүлхэ хэрэг болоно». Совет элитэ багша Василий Сухомлинскиин хэлэһэн эдэ үгэнүүд хүүгэдэй хүгжэмэй талаар һуралсалай гол зорилгые тодорхойлно. Хүүгэдэй хүгжэмэй тусхай һургуулинуудшье имэ зорилготойгоор хүдэлнэ. 1918 ондо Путиловска (мүнөө Кировскэ) заводой хүдэлмэрилэгшэдэй үхибүүдтэ хүгжэмэй түрүүшын һургуули Ленинградта нээгдээ һэн. Революциин һүүлээр түрүүшын жэл ябаһан юм. Советүүдэй орондо эгээл хүшэр хүндэ саг байгаа. Харин гүрэнүүдэй булимтарагшад добтолжо, эдеэ хоол дуталдажа байһан юм. Гэбэшье тэрэ хүшэр сагта оромнай ургажа ябаа үетэн тухай, «соёл болбосоролто общество байгуулха» тухай һанаагаа табидаг байгаа гэжэ совет гэгээрэлэй түрүүшын нарком А. В. Луначарский хэлэһэн юм.

Мүнөө оронoймнай хото, хүдөө нютагуудта хүүгэдэй хүгжэмэй долоон мянга шахуу һургуули тоологдоно. Ураалай Магнитогорск, Хойто зүгэй Воркута хотын, Таджикистанай болон Камчаткын холын районуудай имэ һургуулинуудаар ябаһан байнаб. Һургуули бүхэн өөрын онсо шэнжэтэй, өөрын туйлалтатай, өөрын түүхэтэй. Мүн өөрынь һайндэр гэжэ байха. Һайхан би нэгэ имэ һайндэртэ хабаадабаб.

Москва шадархи Мытищи хотын хүүгэдэй хүгжэмэй һургуули 25 жэлэйнгээ ойе тэмдэглээ һэн. 25 жэлэй саада тээ город һаял баригдажа, хооһон газарта түрүүшын байрын гэрнүүд бодожо байгаа. Бүхы шэнэ барилганuудтал адли, эндэ түрүүшээр магазин, ажаһуудал хангаха албанай байранууд дуталдадаг һэн. Гэбэшье эгээл тэрэ үедэ хүүгэдэй хүгжэмэй һургуули нээхэ гэһэн эрилтэ эдэбхитэй түрэлхид табиһан байгаа. Нэгэ бага хүлеэгыт даа гэжэ тэдэниие тиихэдэ гүйһан юм. Теэд үсэд нэтэрүү түрэлхид зориһондоо хүрэбэ. Түрүүн юрэнхы эрдэмэй һургуулиин хоёр класс, һүүлээрнь хүгжэмэй хэшээлнүүдые үнгэргэхыень шэнэ байшан соо хэдэн таһалга үгөө һэн. Мүнөө һургуули амлараа байшантай, һайнаар түхеэрэгдэһэн классуудтай, өөрын концертнэ залтай юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо хэдэн мянгаад үхибүүд эндэ хүгжэмэй эрдэм мэдэсэтэй болоо. Хожомоо тэдэнэй олонхид хүгжэмшэд болонхой.

Город соо хүгжэмэй һургуулиие һайн мэдэхэ. Завод болон фабрикануудта, хото шадарай совхозуудта үхибүүд ходо концерт-наада харуулдаг. Ойн баярай үдэшэшье концерт табяа һэн. Һургуулида ороодүй таба-зургаатай хүгжэмшэдэй оркестрээр концерт эхилбэ. Тэдэ Моцартын, Глинкын элдэб зохёолнуудые гүйсэдхэһэн байна.

Удаань 1—7-дохи классуудай һурагшад Бетховен, Шостакович гэгшэдэй фортепианна, Барток, Хачатурян гэгшэдэй скрипичнэ зохёолнуудые, арадай дуунуудай темээр вариацинуудые гүйсэдхөө. Харин программын түгэсхэлдэ хүүгэдэй хоор мэргэжэл шадабаряа харуулба.

Хүгжэм гээшэ һайн һайханиие ойлгожо, сэгнэжэ һургадаг. Тиимэһээ үхибүүд тэрээндэ дуратай. Эндэһээ гүрэн түрэмнай ургажа ябаа үетэниие хүгжэмдэ һургаха талаар ехэ оролдолго гаргана ха юм.

Валерий САНКОВ,
(АПН).

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Дохёогоо үгэгты, горнистнууд!» 10.40 — Валентин Левашовой дуунууд. 11.05 — «У озера» — уран һайханай фильм. (1-дэхи сери). 12.50—Шэнэ һонин. 15.15— Шэнэ һонин. 15.35 — «Табан жэлэй түсэб — хүн бүхэнэй хэрэг»—баримтата фильмүүд. 16.30—С. Соснинай кантата. «Пионернүүд аяншалгада бэлэн». 16.50— Ород хэлэн. 17.20 — «Һурагшад —концертнэ зал соо».

Улаан-Үдэ. 18.15— «Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряадаар). 18.30— «Аха классай һурагша»— гэһэн клуб. 19.20 —«Байгал».

Москва. 19.45— «Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00— «Манай партийна ажал хэрэгүүд» (тоосоото һунгалтын суглаанууд болоно).

Москва. 20.30— «Намар»— кино-зураглал. 20.40— «У озера»— уран һайханай фильм (2-дохи сери). 22.00—«Время». 22.30— Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Спартак»— «Динамо» (М). (2-дохи ба 3-дахи шатанууд). 23.45— «Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00— Үглөөнэй гимнастика. 9.15— «Наташа»— баримтата фильм. 9.35— Байгаали шэнжэлгэ. 4-дэхи класс. «Наран ба нарата юртэмсэ». 9.55 —«Острова на суше» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 10.15— Испан хэлэн. 10.45— Байгаали шэнжэлгэ. 4-дэхи класс. «Наран ба нарата юртэмсэ» (да[illegible] ПТУ-гай һ[illegible]ми. «Астро[illegible] хэрэглэлгэ[illegible] 7-дохи клас[illegible]тэй шуму[illegible]най саад[illegible] рикошето[illegible]рүүлгын [illegible]логи. 7-до[illegible] түхэлэй ш[illegible]даха). 13.0[illegible]хи класс. [illegible]нууд». 13[illegible] (дабтагдаха[illegible] вуйте, я а[illegible]зиочно ур[illegible] 15.45— [illegible] «Бесприданн[illegible]нэ һонин.

Улаан-Үд[illegible] нүүд ба [illegible]римтата ф[illegible] зохёолой [illegible] Гамзатов.

Москва. һургуули [illegible] хани барж[illegible] һэн». Улас[illegible] IV выста[illegible] 19.30—19.45[illegible]

Улаан-Үд[illegible] холнууд.

Москва. ухаанай һ[illegible]

Улаан-Үд[illegible] тэ зорюу[illegible] фильмүүд[illegible]

Москва. нойрсогты[illegible] учок Ан[illegible] (2-дохи ху[illegible]хуули). 21.[illegible] циин локо[illegible] дуунай а[illegible] 22.00— [illegible] тунин пр[illegible] телевизио[illegible] фильм (3-[illegible] Ф. Лист. [illegible]

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«Спортлотонуудай» сентябриин 17-ю үнгэргэгдэһэн 38-дахи тираж.

«49-һөө 6-ень тааха». 3—бобслей, 5—бүхэ барилдаан, 36—авиаспорт, 42—уһан дээгүүр сапаар һолжоролгын спорт, 44—мотоспорт, 49—даам.

«36-һаа 5-ень тааха». 12—гимнастика, 17—конькигаар урилдаалгын спорт, 28—мэргэн буудалга, 29—стендовэ буудалга, 33—футбол.

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Мал ажал ашаг үрэтэйгөөр эрхилхэ» — түрүү бэшэг. «Ургуулагдаһан юумэн бүхэниие хуряажа абаха» — материалнуудай суглуулбари. «Республикын ажалай үдэр» — тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. Партийна ажабайдал: «Тоосоон ба һунгалта». «Хэхэ аргатай юумэеэ хээ гүт?»— В. Клементьевагай статья. «Мал ажал — онсо шухала һалбари». «Комплекс хэрэгтэй» — З. Жамбаловай статья. «Ажахын түрүү онол арга хэрэглэхэ, продукциин шанар һайжаруулха». «Шэнэ барилгануудта юун һаад хэнэб?» — В. Эповэй статья. «Түрэл орон доторнай» — ТАСС-ай материалнуудһаа.

Гурбадахи хуудаһанда. «Малшадта шагналнууд» — районуудай хүдөө ажахын түрүүшүүлэй нэрэнүүд. «Хилын саанаһаа» — ТАСС-ай ба АПН-эй материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Шэнэ һонин, үйлэ хэрэгүүд, тоо, баримтанууд»— тобшо һониной суглуулбари. «Захааминай эрдэни шулуунууд» — В. Дворкин-Самарскиин статья. «Уншагты, һонирхохол байхат».

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2.54—54, зам. редактора—2-68-08, зам.редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни— 2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2,54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Гос[...] ственного комитета Бурятской АССР [...] делам издательств, полиграфии и [...]ной торговли г. Улан-Удэ, ул. Лени[...] Н-00593. Заказ № 218. Индекс [...]